

ਫੁਲ ਬੇਂਚ

ਮੇਹਰ ਸਿੰਘ ਕੇ.ਐਲ.ਗੋਸਾਈਂ ਅਤੇ ਐਸ.ਬੀ. ਕਪੂਰ, ਜੇ.ਜੇ. ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ

ਚਰਨ ਸਿੰਘ, - ਅਪੀਲਕਰਤਾ।

ਬਨਾਮ

ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ, -ਜਵਾਬਦਾਤਾ।

1954 ਦੀ ਨਿਯਮਤ ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲ ਨੰ. 137.

26/12/1960

ਰਿਵਾਜ—ਜਾਟ—ਵਿਧਵਾ ਆਪਣੇ ਮਰੇ ਹੋਏ ਪਤੀ ਦੇ ਭਰਾ ਨਾਲ ਦੁਬਾਰਾ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕੀ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚ ਜਮਾਂਦਰੂ ਉਤਰਾਧਿਕਾਰ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ —ਰਿਵਾਜ ਅਧੀਨ ਵਿਧਵਾ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ।

ਬਹੁਮਤ ਦੁਆਰਾ ਆਯੋਜਿਤ (ਪ੍ਰਤੀ ਕੇ. ਐਲ. ਗੋਸਾਈਂ ਅਤੇ ਐਸ. ਬੀ. ਕੈਪੂਰ)। ਕਿ ਉਤਰਾਧਿਕਾਰ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜਾਟਾਂ ਦੇ ਰੀਤੀ-ਰਿਵਾਜਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਹੋਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਵਿਧਵਾ, ਆਪਣੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਪਤੀ ਦੇ ਭਰਾ ਨਾਲ ਦੁਬਾਰਾ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾ ਕੇ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿੱਚ ਜਮਾਂਦਰੂ ਉਤਰਾਧਿਕਾਰ ਤੋਂ ਵੱਖ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਵਿਧਵਾ ਜੋ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿੱਚ ਜਮਾਂਦਰੂ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਫਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਤਰਾਧਿਕਾਰ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਦੇ ਨਿਯਮ ਦੇ ਕਾਰਨ ਆਪਣੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਪਤੀ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ ਵਜੋਂ ਅਜਿਹਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਉਤਰਾਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਜੋ ਵੀ ਜਾਇਦਾਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਉਹ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਅਤੇ ਉਸ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਇੱਕ ਹਿੱਸਾ ਅਤੇ ਪਾਰਸਲ

ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਮੰਨਣਾ ਅਸੰਗਤ, ਅਸੰਗਤ ਅਤੇ ਮਨਮਾਨੀ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਇੱਕ ਵਿਧਵਾ ਜਿਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਹਿਲੇ ਪਤੀ ਦੇ ਭਰਾ ਨਾਲ ਦੁਬਾਰਾ ਵਿਆਹ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ, ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਹਿਲੇ ਪਤੀ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਉਸ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਆਯੋਜਿਤ, (ਪ੍ਰਤੀ ਮੇਹਰ ਸਿੰਘ, ਜੇ.)।

ਆਮ ਨਿਯਮ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਵਿਧਵਾ ਦਾ ਪੁਨਰ-ਵਿਆਹ ਉਸ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪਤੀ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਵਿਚ ਉਸ ਦੇ ਜੀਵਨ-ਹਿਤ ਨੂੰ ਜ਼ਬਤ ਕਰਨ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦਾ ਹੈ ਜੋ ਫਿਰ ਪਤੀ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਵਾਰਸਾਂ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਅਪਵਾਦ, ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰਿਵਾਜ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਵਿਧਵਾ ਦੇ ਸਿੱਖ ਜਾਟ ਆਪਣੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਪਤੀ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੇ ਭਰਾ ਨਾਲ ਕਰੇਵਾ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਮੁੜ-ਵਿਆਹ ਕਰਕੇ ਆਪਣੀ ਜੀਵਨ-ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਜ਼ਬਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਅਪਵਾਦ ਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਵਧਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਦੱਸੀ ਗਈ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰੀਤ ਦੁਆਰਾ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਤਰਕ ਜਾਂ ਸਮਾਨਤਾ। ਜ਼ਾਹਰਾ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਪਵਾਦ ਦਾ ਦਾਇਰਾ ਸੀਮਤ ਅਤੇ ਸੀਮਤ ਹੈ, ਪਰ ਕਿਸੇ ਅਪਵਾਦ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ, ਇਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰੀਤੀ-ਰਿਵਾਜ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ, ਇਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਚਾਰ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਵਧਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਨਿਪਟਿਆ ਨਿਯਮ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਪ੍ਰਵਾਨਿਤ ਨਿਯਮ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਤਰਕ ਜਾਂ ਸਮਾਨਤਾ ਦੁਆਰਾ ਵਧਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਵਿਧਵਾ ਦੇ ਦੁਬਾਰਾ ਵਿਆਹ ਨਾਲ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਹਿਲੇ ਪਤੀ ਤੋਂ ਵਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਮਿਲੀ ਜਾਇਦਾਦ ਜ਼ਬਤ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਜਿਸ ਕਬੀਲੇ ਜਾਂ ਕਬੀਲੇ ਵਿਚ ਇਸ ਨਿਯਮ ਦੇ ਅਪਵਾਦ ਵਜੋਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰਿਵਾਜ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਹੈ, ਕੁਝ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਮਾਜਿਕ ਵਿਚਾਰਾਂ ਕਾਰਨ ਇਸ ਨੇ

ਆਧਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਸ਼ਾਇਦ ਕਦੇ ਵੀ ਸੰਪੱਤੀ ਉਤਰਾਧਿਕਾਰ ਲਈ ਅਜਿਹੇ ਅਪਵਾਦ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਰੱਖਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਦਿਖਾਉਣ ਲਈ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਧਾਰਨਾ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਸੀ। ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਇੱਕ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਜਮਾਂਦਰੂ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਵੀ ਹੋਵੇਗਾ।

ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਵਾਲ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਲਈ 18 ਅਪ੍ਰੈਲ, 1960 ਨੂੰ ਮਾਣਯੋਗ ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ ਜਸਟਿਸ ਮੇਹਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਮਾਣਯੋਗ ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ ਜਸਟਿਸ ਕੇ.ਐਲ. ਗੋਸਾਈਂ ਦੀ ਇੱਕ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਵੱਡੇ ਬੈਂਚ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਮਾਣਯੋਗ ਜਸਟਿਸ ਮੇਹਰ ਸਿੰਘ, ਮਾਣਯੋਗ ਜਸਟਿਸ ਕੇ.ਐਲ.ਗੋਸਾਈਂ ਅਤੇ ਮਾਣਯੋਗ ਜਸਟਿਸ ਐਸ.ਬੀ. ਕੈਪੂਰ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਬੈਂਚ ਨੇ 26 ਦਸੰਬਰ, 1960 ਨੂੰ ਬਹੁਮਤ ਦੁਆਰਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਰਿਮਾਂਡ ਦਿੱਤਾ। ਕੇਸ ਦੇ ਅੰਤਿਮ ਫੈਸਲੇ ਲਈ ਕੇਸ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਕੋਲ

ਸ਼੍ਰੀ ਜੇ. ਐੱਮ. ਟੰਡਨ, ਸਬ-ਜੱਜ, ਪਹਿਲੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ, ਅੰਬਾਲਾ, ਮਿਤੀ 19 ਮਈ, 1954 ਦੇ ਫਰਮਾਨ ਤੋਂ ਬਕਾਇਦਾ ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲ ਮੁਦਈ ਨੂੰ ਮੁਦਈਆਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਵੰਡ ਦੁਆਰਾ ਮੁਦਈ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਈ ਜਾਇਦਾਦ ਵਿੱਚ ਅੱਧੇ ਹਿੱਸੇ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਲਈ ਮੁਢਲੀ ਫਰਮਾਨ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਅਤੇ ਅੱਗੇ। ਹੁਕਮ ਦੇਣਾ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀਆਂ ਚਾਰੇ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਬਰਾਬਰ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਵਿਵਾਦ ਵਿੱਚ ਚਾਰ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਦੀ ਵੰਡ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਸਰਦਾਰ ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਪਲੀਡਰ ਨੂੰ ਸਥਾਨਕ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਵਜੋਂ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਨਾ।

ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਐਡਵੋਕੇਟ ਸ੍ਰ. ਸ਼ਮੀਰ ਚੰਦ ਅਤੇ ਪੀ ਸੀ ਜੈਨ, ਜਵਾਬਦਾਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਕੀਲ।

J u d g m e n t

ਮੇਹਰ ਸਿੰਘ, ਜੇ. -ਫੁੱਲ ਬੈਂਚ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸਵਾਲ ਹੈ-

"ਕੀ ਉਤਰਾਧਿਕਾਰ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਰੀਤੀ-ਰਿਵਾਜਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਜਾਣਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਵਿਧਵਾ, ਆਪਣੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਪਤੀ ਦੇ ਭਰਾ ਨਾਲ ਦੁਬਾਰਾ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾ ਕੇ, ਪਰਿਵਾਰ ਵਿੱਚ ਸੰਪੰਨ ਉਤਰਾਧਿਕਾਰ ਦੀ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ?"

29 ਮਾਰਚ 1951 ਨੂੰ ਅੰਬਾਲਾ ਜ਼ਿਲੇ ਦੀ ਤਹਿਸੀਲ ਖਰੜ ਦੇ ਪਿੰਡ ਕਾਲੇਵਾਲ ਦਾ ਜੱਟ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਵਾਹੀਯੋਗ ਜ਼ਮੀਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਚੱਲ ਜਾਇਦਾਦ ਛੱਡ ਕੇ ਅਕਾਲ ਚਲਾਣਾ ਕਰ ਗਿਆ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਪਿੱਛੇ ਤਿੰਨ ਪੁੱਤਰ ਚਰਨ ਸਿੰਘ, ਮਨਸਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਇੱਕ ਧੀ- ਸਹੁਰਾ ਮਹਿੰਦਰ ਕੌਰ, ਆਪਣੇ ਪੂਰਵ ਪੁੱਤਰ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਦੀ ਵਿਧਵਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ। ਮਾਲ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਵੱਲੋਂ 29 ਅਪ੍ਰੈਲ 1953 ਨੂੰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਦੇ ਤਿੰਨ ਬਚੇ ਹੋਏ ਪੁੱਤਰਾਂ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਵਾਹੀਯੋਗ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਇੰਤਕਾਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਮਹਿੰਦਰ ਕੌਰ ਨੇ 29 ਅਪ੍ਰੈਲ 1953 ਨੂੰ ਖੇਤੀ ਵਾਲੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਇੱਕ ਚੌਥਾਈ ਹਿੱਸੇ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮਾ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਆਪਣੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਪਤੀ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਸਹੁਰੇ ਨੂੰ ਉਸ ਹਿੱਸੇ ਲਈ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਹੱਕਦਾਰ ਸੀ ਜਿਸ ਲਈ ਉਸਦਾ ਮ੍ਰਿਤਕ ਪਤੀ ਸਫਲ ਹੁੰਦਾ ਜੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਮੌਤ ਦੀ ਮਿਤੀ 'ਤੇ ਜ਼ਿਉਂਦਾ ਹੁੰਦਾ।

ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 18 ਮਈ 1953 ਨੂੰ ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਮਨਸਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੇ ਭਰਾ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਵਿਰੁੱਧ ਖੇਤੀ ਵਾਲੀ ਜ਼ਮੀਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਚਾਰ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਦੀ ਵੰਡ ਦਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਦਰਜ ਕਰਵਾਇਆ। ਉਸ ਦੀ ਦਰਖਾਸਤ 'ਤੇ ਮਹਿੰਦਰ ਕੌਰ ਨੂੰ ਉਸ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਪੱਖਪਾਤੀ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਉਸ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਚੌਥੇ ਹਿੱਸੇ 'ਤੇ ਵੀ ਉਸੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੀ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿਚ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਸੀ।

ਦੋਵਾਂ ਮੁਕੱਦਮਿਆਂ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ 18 ਅਪਰੈਲ 1960 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਮੈਂ ਅਤੇ ਗੋਸਾਈਂ, ਜੇ. ਦੀ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਵੱਲੋਂ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਗੁਰਬਖ਼ਸ਼ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਹਿੰਦਰ ਕੌਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਭਰਾ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਦੁਬਾਰਾ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾ ਲਿਆ ਸੀ। by karewa, ਅਤੇ ਇਹ ਉਸਦੇ ਸਹੁਰੇ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੀ। ਵਿਧਵਾ ਦੇ ਪੁਨਰ-ਵਿਆਹ ਕਾਰਨ ਜ਼ਬਤ ਕਰਨ ਦੇ ਸਵਾਲ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਰਿਵਾਜੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਨਿਯਮ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੈਟੀਗਨਜ਼ ਡਾਇਜੈਸਟ ਆਫ ਕਸਟਮਰੀ ਲਾਅ, 1938 ਐਡੀਸ਼ਨ ਦੇ ਪੈਰਾ 32 ਵਿੱਚ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ,

"32. ਰਿਵਾਜ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਵਿਧਵਾ ਦਾ ਪੁਨਰ-ਵਿਆਹ ਉਸਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪਤੀ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਵਿੱਚ ਉਸਦੇ ਜੀਵਨ-ਹਿਤ ਨੂੰ ਜ਼ਬਤ ਕਰਨ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦਾ ਹੈ ਜੋ ਫਿਰ ਪਤੀ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਵਾਰਸ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਰਵਾਇਤੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਇਸ ਨਿਯਮ ਨੂੰ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਾਫ਼ੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸੇ ਕਿਤਾਬ ਦੇ ਪੰਨਾ 166 'ਤੇ ਵਿਦਵਾਨ ਲੇਖਕ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਲਈ ਇੱਕ ਅਪਵਾਦ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ "ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਿੱਖ ਜਾਟਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿਧਵਾ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਨਹੀਂ ਗੁਆਉਂਦੀ- ਉਸ ਦੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਪਤੀ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਵਿਚ ਉਸ ਦੇ ਪਤੀ ਦੇ ਭਰਾ ਨਾਲ ਕਰੇਵਾ ਰੂਪ ਵਿਚ ਉਸ ਦੇ ਦੁਬਾਰਾ ਵਿਆਹ ਦੇ ਕਾਰਨ ਜਾਇਦਾਦ। ਸਾਨੂੰ ਸਬੂਤਾਂ 'ਤੇ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਹੈ ਕਿ ਮਹਿੰਦਰ ਕੌਰ ਆਪਣੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਸਹੁਰੇ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਦੁਆਰਾ ਛੱਡੀ ਗਈ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਵਾਲੀ ਜ਼ਮੀਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਚੱਲ ਜਾਇਦਾਦ ਵਿਚ ਉਸ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਆਪਣੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਪਤੀ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਦੀ ਕਾਮਯਾਬੀ ਦੀ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਜੱਟਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰੀਤ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਪਰਲੇ ਪੈਰੇ 32 ਵਿਚ ਦੱਸੇ ਗਏ ਨਿਯਮ ਦੇ ਅਪਵਾਦ ਵਜੋਂ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਮੰਨਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮਹਿੰਦਰ ਕੌਰ ਨੇ ਜਾਇਦਾਦ ਵਿਚੋਂ ਆਪਣੇ ਮ੍ਰਿਤਕ

ਪਤੀ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੋਹਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੇ ਭਰਾ ਨਾਲ ਦੁਬਾਰਾ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾਉਣ ਦੇ ਕਾਰਨ ਉਸ ਦੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਸਹੁਰੇ ਦਾ।

ਫੁੱਲ ਬੈਂਚ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸਵਾਲ ਇਸ ਲਈ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਅਪੀਲਾਂ ਦੇ ਲੰਬਿਤ ਰਹਿਣ ਦੌਰਾਨ ਮਨਸਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਮਹਿੰਦਰ ਕੌਰ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੇਸਾਂ ਦੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਉਸ ਨੂੰ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇਣ ਦੀ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ?

ਦੀਦਾਰ ਸਿੰਘ ਵਿੱਚ ਬਨਾਮ ਐਮ.ਐਸ.ਟੀ. ਧਰਮੋਂ (1), ਗਰਾ' ਸਿੰਘ ਦੇ ਬਿਸਵਾਸ ਜ਼ਮੀਨ ਅਤੇ ਦੋ ਵਿਧਵਾਵਾਂ ਧਰਮੋਂ ਅਤੇ ਜੀਆਨ ਛੱਡ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹਰ ਇੱਕ ਅੱਧੀ ਜਾਇਦਾਦ ਜਾਂ ਇੱਕ ਬਿਸਵਾ ਵਿੱਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਗਿਆ। ਧਰਮੋਂ ਆਪਣੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਪਤੀ ਦੇ ਛੋਟੇ ਭਰਾ ਕਰੇਵਾ ਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਦੁਬਾਰਾ ਵਿਆਹ ਹੋਇਆ। ਜੀਆਨ ਦੀ ਮੌਤ 'ਤੇ, ਧਰਮੋਨ ਨੇ ਇਕ ਬਿਸਵਾ ਨੂੰ ਬਚੀ ਹੋਈ ਸਹਿ-ਵਿਧਵਾ ਵਜੋਂ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਦਾਅਵੇ ਦਾ ਧਰਮਨ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪਤੀ ਦੇ ਭਰਾਵਾਂ ਨੇ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਸਿੱਖਿਅਤ ਜੱਜਾਂ ਨੇ ਧਰਮਨ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਵੱਖ-ਵੱਖਰੇ ਆਧਾਰ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਨਿਰੀਖਣ ਕੀਤਾ ਕਿ "ਉਹ ਬਚਣ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨਾਲ ਸਫਲ ਹੋਵੇਗੀ, ਨਾ ਕਿ ਵਿਰਾਸਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੁਆਰਾ। ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਉਸ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪਤੀ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਲਈ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਉਸ ਦੇ ਇੱਕ ਸੰਪੱਤੀ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਸਫਲ ਹੋਣ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਤੋਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੱਖਰਾ ਹੈ। ਧਰਮਨ ਸਿਰਫ ਆਪਣੇ ਪਹਿਲੇ ਪਤੀ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ 'ਤੇ ਸਫਲ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ, ਅਤੇ ਇਹ ਜਮਾਂਦਰੂ ਉਤਰਾਧਿਕਾਰ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਪਰ ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜਾਂ ਨੇ ਇਕ ਸਪੱਸ਼ਟ ਨਿਰੀਖਣ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜੋ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਵਿਰਾਸਤ ਦੁਆਰਾ ਕਿਸੇ ਸੰਪੱਤੀ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਉਸਦਾ ਪਹਿਲਾ ਪਤੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਪਹਿਲੇ ਪਤੀ ਦੇ ਭਰਾ ਨਾਲ ਦੁਬਾਰਾ ਵਿਆਹ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਹ

ਨਿਰੀਖਣ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਬਟਰ ਹੈ, ਪਰ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਸਵਾਲ ਦਾ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਵਿੱਚ Mst. ਜੈਦੇਵੀ ਬਨਾਮ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ (2), ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਇੱਕ ਪੁੱਤਰ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਵਿਧਵਾ ਜੈਦੇਵੀ ਛੱਡ ਗਿਆ। ਜੀਵਨ ਦੀ ਮੌਤ 'ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਤਿੰਨ ਚਾਚੇ, ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੁੱਤਰ, ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਛੱਡੀ ਗਈ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਮਾਲਕ ਵਜੋਂ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਉਸਦੇ ਚਾਚੇ ਦੀਆਂ ਦੋ ਸ਼ਾਖਾਵਾਂ ਨੇ ਤੀਜੀ ਸ਼ਾਖਾ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿੱਚ ਇਸਦੇ ਇੱਕ ਤਿਹਾਈ ਹਿੱਸੇ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਜੈਮਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਤੀਜੀ ਸ਼ਾਖਾ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਜੀਵਨ ਦੇ ਹੋਰ ਜਮਾਂਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਆਪਣੇ ਹਿੱਸੇ ਦਾ ਫ਼ਰਮਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਜੈਦੇਵੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਹਿਲੇ ਪਤੀ ਦੇ ਭਰਾ ਲਹਿਣਾ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਦੁਬਾਰਾ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾ ਲਿਆ ਸੀ। ਫਿਰ ਉਹ ਜੈਮਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਤੋਂ ਜੀਵਨ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਜੈਮਲ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਦੇਣ ਲਈ ਇੱਕ ਮੁਕੱਦਮਾ ਲੈ ਕੇ ਆਈ। ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਦੇ ਸੂਸ ਜੱਟਾਂ ਦਾ ਸੀ। ਜਾਣੇ-ਪਛਾਣੇ ਜੱਜਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੂਸਰਾ ਵਿਆਹ ਕਰਨ ਦੇ ਕਾਰਨ ਉਸ ਵੱਲੋਂ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਉਤਰਾਧਿਕਾਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਜੈਦੇਵੀ ਆਪਣੇ ਪਹਿਲੇ ਪਤੀ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ 'ਤੇ ਦਾਅਵਾ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਪਹਿਲੇ ਪਤੀ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੇ ਪਹਿਲੇ ਪਤੀ ਦੇ ਭਰਾ ਨਾਲ ਦੁਬਾਰਾ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾ ਲਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਹਿਲੇ ਪਤੀ ਦੀ ਸੰਪੱਤੀ ਲਈ ਸਫਲ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ। ਫਿਰ ਵੀ ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜਾਂ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਨਕਾਰ ਦਿੱਤਾ।

ਵਿਚ ਗਮਨ ਬਨਾਮ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਅਮਨ (1), ਸੰਮਾ ਦੀ ਮੌਤ 'ਤੇ, ਉਸ ਦੀ ਵਿਧਵਾ ਅਮਨ ਨੇ ਦੁਬਾਰਾ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾ ਲਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਦੂਜਾ ਪਤੀ ਉਸ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪਤੀ ਵਾਂਗ ਹੀ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਇੱਕ ਸ਼ਾਖਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੰਮਾ ਦਾ

ਪੌਤਾ ਮੁਬਾਰਕ, ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਮੁੱਦੇ ਦੇ ਜਾਂ ਵਿਧਵਾ ਨੂੰ ਛੱਡੇ ਬਿਨਾਂ ਮਰ ਗਿਆ। ਸੰਮਾ ਦੀ ਵਿਧਵਾ ਅਤੇ ਮੁਬਾਰਕ ਦੀ ਦਾਦੀ ਅਮਨ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ, ਸੰਮਾ ਦੇ ਭਰਾ ਗਮਨ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੁਬਾਰਕ ਦੇ ਪੌਤੇ-ਚਾਚੇ ਦੁਆਰਾ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਫ਼ੀਜ਼ਲ ਜੇ., ਨੇ ਗਮਨ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਅਮਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਮੁਬਾਰਕ ਦੀ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਦਾਦੀ ਹੋਣ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਸੀ। ਪਰ ਰੋ ਜੇ, ਨੇ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਨ ਵਿਚ ਸਹਿਮਤੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਮੁਬਾਰਕ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰੀ ਲਈ ਕੋਈ ਮੁੱਦਾ ਅਤੇ ਕੋਈ ਵਿਧਵਾ ਨਹੀਂ ਛੱਡੀ, ਉਸ ਦੀ ਲਾਈਨ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ ਰਿਵਾਜ ਦੇ ਤਹਿਤ ਇਸ ਨੂੰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਹ ਕਦੇ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਸਵਾਲ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਮੁਬਾਰਕ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੇ ਪਹਿਲੇ ਪਤੀ ਦੀ ਵਿਧਵਾ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਅਮਾਨ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਹਿਲੇ ਪਤੀ ਦੇ ਭਰਾ ਨਾਲ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਉਸੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਇੱਕ ਮੈਂਬਰ ਨਾਲ, ਉਸਦੇ ਭਰਾ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ, ਆਪਣੇ ਪੁਨਰ-ਵਿਆਹ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਪਹਿਲੇ ਪਤੀ. ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ “ਵਜ਼ੀਬ-ਉਲ-ਅਰਜ਼ ਮੈਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ “ਹਮ ਕੌਮ” ਨਾਲ ਅਜਿਹੇ ਵਿਆਹ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਕਿ ਸਿਰਫ਼ ਅਗਲੇ ਵਾਰਸ ਨਾਲ, ਅਤੇ ਵਿਧਵਾਵਾਂ ਦੇ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਸਬੂਤ ਮੈਨੂੰ ਕਾਫ਼ੀ ਜਾਪਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਸਬੂਤ ਜਿੰਨਾ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੈ। ਇਹ ਵਿਧਵਾ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੇ ਪਹਿਲੇ ਪਤੀ ਦੇ ਭਰਾ ਨਾਲ ਦੁਬਾਰਾ ਵਿਆਹ ਕਰਨ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪਰ, ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਜਦੋਂ ਕੇਸ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਕੋਈ ਅਜਿਹਾ ਕੇਸ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਵਿਧਵਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਹਿਲੇ ਪਤੀ ਦੀ ਸੰਪਤੀ ਲਈ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰੀ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਪਰ ਜੋ ਉਸ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਉਹ ਉਸ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪਤੀ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਵਿੱਚ ਸਫਲ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਸੀ, ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਉਸ ਨੇ

ਦੁਬਾਰਾ ਵਿਆਹ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਉਹੀ ਪਰਿਵਾਰ ਜੋ ਉਸਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪਤੀ ਦੇ ਭਰਾ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ।

ਵਿਚ ਹਰਦਮ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਇਕ ਹੋਰ ਵਿ. ਮਹਾਂ ਕੌਰ (1), ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜਾਂ ਨੇ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ-

“ਇੱਕ ਆਦਮੀ ਵਿਧਵਾ ਅਤੇ ਇੱਕ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਮਰ ਗਿਆ। ਬਾਅਦ ਵਾਲਾ ਆਪਣੀ ਜਾਇਦਾਦ ਵਿੱਚ ਸਫਲ ਹੋ ਗਿਆ, ਅਤੇ ਵਿਧਵਾ, ਉਸਦੀ ਮਾਂ, ਨੇ ਆਪਣੇ ਮਰਹੂਮ ਪਤੀ ਦੇ ਭਰਾ ਨਾਲ ਕਰੇਵਾ ਦੁਆਰਾ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾ ਲਿਆ। ਫਿਰ ਬੇਟਾ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਮੁੱਦੇ ਦੇ ਮਰ ਗਿਆ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿਚਲੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਉਸ ਦੇ ਦੂਜੇ ਪਤੀ ਸਮੇਤ ਉਸ ਦੇ ਭਰਾਵਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਇੰਤਕਾਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਜਿਸ 'ਤੇ ਉਸਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਇਸ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਜੀਵਨ-ਜਾਇਦਾਦ ਲੈਂਦੀ ਹੈ।

ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜਾਂ ਨੇ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਜੈਦੇਵੀ ਬਨਾਮ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ (2) ਦੇ ਬਾਅਦ ਵਿਧਵਾ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਵਿਚ ਕਨੂੰਈਆ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਐਮ.ਐਸ.ਟੀ. ਪ੍ਰੇਮੀ (3), ਤੱਥ ਇਹ ਸਨ। ਇੱਕ ਰਤਨਾ ਦੇ ਦੋ ਪੁੱਤਰ ਅਰਜਨ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਬੁੜਾ ਸਨ। ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਬੁਰਾ ਦੇ ਵੰਸ਼ਜ ਸਨ। ਅਰਜਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਭੂਡਾ ਨਾਮ ਦੇ ਦੋ ਪੁੱਤਰ ਸਨ, ਜੋ ਕਿ ਦੋਨਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਕਾਲ ਵਿੱਚ ਹੀ ਅਕਾਲ ਚਲਾਣਾ ਕਰ ਗਏ ਸਨ। ਭੂਡਾ ਆਪਣੀ ਵਿਧਵਾ ਪ੍ਰੇਮੀ ਨੂੰ ਛੱਡ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਹਿਲੇ ਪਤੀ ਦੇ ਭਰਾ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਦੁਬਾਰਾ ਵਿਆਹ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਆਪਣੀ ਮੌਤ 'ਤੇ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਆਪਣੀ ਪਹਿਲੀ ਪਤਨੀ ਅਤੇ ਵਿਧਵਾ ਪ੍ਰੇਮੀ ਤੋਂ "ਮੀਤ ਸਿੰਘ" ਨਾਮ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਛੱਡ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਰਜਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਅਰਜਨ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਛੱਡੀ ਸਾਰੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਇੰਤਕਾਲ ਮਿੱਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਾਂ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਜਿਸ 'ਤੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਨੇ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਿੱਤ ਸਿੰਘ

ਦੀ ਵੀ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਗੱਲ ਦੇ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਮਾਲ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਇੰਤਕਾਲ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ, ਜੋ ਕਿ ਪ੍ਰੇਮੀ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਦੇ ਉਲਟ ਅਰਜਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਬੂੜਾ ਭਰਾ ਦੇ ਵੰਸ਼ਜਾਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਪ੍ਰੇਮੀ ਨੇ ਫਿਰ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਤੋਂ ਸਾਰੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਵਸੂਲੀ ਕਰਨ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ। ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜਾਂ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਦੋ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੇ ਅਤੇ ਵੱਖਰੇ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ, ਇਕ ਹਿੱਸਾ ਉਸ ਦੇ ਸਹੁਰੇ ਦੀ ਵਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਉਸ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪਤੀ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਦਾ ਉਸ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪਤੀ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਵਜੋਂ ਦਾਅਵਾ ਸੀ, ਭਾਵੇਂ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਭਰਾ ਨਾਲ ਦੁਬਾਰਾ ਵਿਆਹ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਹਿੱਸਾ। ਆਪਣੇ ਪਹਿਲੇ ਪਤੀ ਦੇ ਭਰਾ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਵਿਰਾਸਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਾਰਸ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਿ ਉਸਦਾ ਪਹਿਲਾ ਪਤੀ, ਜੋ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੌਤ ਦੀ ਮਿਤੀ 'ਤੇ ਜਿਉਂਦਾ ਹੁੰਦਾ, ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰੀ ਹੁੰਦਾ। ਕੇਸ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ 'ਤੇ ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜ ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ ਕਿ ਪ੍ਰੇਮੀ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਰੀਤੀ ਰਿਵਾਜ ਅਨੁਸਾਰ ਪੂਰਵ-ਮ੍ਰਿਤਕ ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਵਿਧਵਾ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ ਆਪਣੇ ਸਹੁਰੇ ਦਾ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰੀ ਹੋਣ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਸੀ। ਉਸਦੇ ਸਹੁਰੇ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਦੇ ਉਸਦੇ ਦਾਅਵੇ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਹਿੱਸੇ 'ਤੇ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਸਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਡਿੱਗਣਾ ਸੀ, ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜਾਂ ਨੇ ਉਸਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪਤੀ ਦੇ ਭਰਾ ਨਾਲ ਦੁਬਾਰਾ ਵਿਆਹ ਕਰਨ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਉਸਦੇ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ। ਦਾਅਵੇ ਦੇ ਇਸ ਹਿੱਸੇ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜਾਂ ਨੇ ਦੇਖਿਆ-

“ਅਸੀਂ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਸਾਫ਼ ਕਰ ਦੇਵਾਂਗੇ ਕਿ ਰਿਵਾਜੀ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿਚ ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਕਿ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਕ ਵਿਧਵਾ, ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੇ ਭਰਾ ਨਾਲ ਦੁਬਾਰਾ ਵਿਆਹ ਕਰਕੇ, ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਨਹੀਂ, ਵਿਧਵਾ ਵਜੋਂ ਆਪਣੀ ਪਿਛਲੀ ਸਥਿਤੀ ਗੁਆ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪਤੀ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਇਸ ਲਈ ਪ੍ਰੇਮੀ ਨੂੰ ਅਰਜਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਬਰਾਬਰ, ਬੁੱਢਾ ਦੀ ਵਿਧਵਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜ ਦਾ ਇਹ ਨਿਰੀਖਣ, ਮੈਂ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ, ਕੇਵਲ ਪ੍ਰੇਮੀ ਦੇ ਆਪਣੇ ਪਹਿਲੇ ਪਤੀ ਭੂਡਾ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਵਜੋਂ ਆਪਣੇ ਸਹੁਰੇ ਨੂੰ ਕਾਮਯਾਬ ਕਰਨ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਵਧਦਾ। ਉਸ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਦਾ ਇਹ ਹਿੱਸਾ ਉਸ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪਤੀ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਇੱਕ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ, ਜੇ ਜਿੰਦਾ ਹੁੰਦਾ, ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋਣ 'ਤੇ ਉਹ ਸਫਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ। ਉਸਦੇ ਦਾਅਵੇ ਦੇ ਇਸ ਹਿੱਸੇ ਦਾ ਉਸਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪਤੀ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿੱਚ ਸੰਪੱਤੀ ਉਤਰਾਧਿਕਾਰ ਦੇ ਉਸਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਸਵਾਲ ਨਾਲ ਕੋਈ ਲੈਣਾ-ਦੇਣਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਹ ਉਸਦੇ ਦਾਅਵੇ ਦਾ ਦੂਜਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਅਰਜਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੌਤ 'ਤੇ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਡਿੱਗਣ ਵਾਲੇ ਹਿੱਸੇ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਉਸਦੇ ਜਮਾਂਦਰੂ ਉਤਰਾਧਿਕਾਰ ਦਾ ਸਵਾਲ ਲਿਆਇਆ, ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਪਹਿਲੇ ਪਤੀ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ। ਭੂਡਾ, ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਹਿਲੇ ਪਤੀ ਭੂਡਾ ਦਾ ਜ਼ਮਾਨਤ ਸਮਝਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਦੇ ਇਸ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜਾਂ ਦੁਆਰਾ ਵੱਖਰੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਿਪਟਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਪੰਨਾ 1078 'ਤੇ ਇਸਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਪੜ੍ਹੋ-ਲਿਖੋ ਜੱਜ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ-

“ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਦੂਜੇ ਅੱਧ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਜਿਸ ਦਾ ਮਿੱਤ ਸਿੰਘ, ਆਪਣੇ ਦਾਦਾ-ਦਾਦਾ ਦੀ ਮੌਤ 'ਤੇ ਹੱਕਦਾਰ ਸੀ, ਮੁਦਈ ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਰੀਤ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਵਿਧਵਾ ਸੰਪੱਤੀ ਨੂੰ ਜਮਾਂਦਰੂ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਫਲ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਉਸਦਾ ਪਤੀ ਸਫਲ ਹੁੰਦਾ। ਜਿੰਦਾ ਰਿਹਾ”।

ਪ੍ਰੇਮੀ ਦਾ ਇਹ ਦੂਜਾ ਦਾਅਵਾ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮਿਲੀਭੁਗਤ ਕਰਨ ਲਈ, ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਾਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਕੇਸ, ਮੇਰੇ ਦਿਮਾਗ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਲਈ, ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਵਿੱਚ ਦਿੰਦਾ ਹੈ. ਮਹਿੰਦਰ ਕੌਰ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਆਪਣੀ ਇਸ ਦਲੀਲ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਕੇਸ

'ਤੇ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮਹਿੰਦਰ ਕੌਰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਮਨਸਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਵਿਚ ਹਿੱਸੇਦਾਰੀ ਲਈ ਸਫਲ ਹੋਣ ਦੀ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਕੇਸ ਉਸ ਦੀ ਦਲੀਲ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ। ਉਸ ਕੇਸ ਵਿਚ ਪ੍ਰੇਮੀ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਹਿੱਸੇ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਸਿੱਖਿਅਤ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਨਿਰੀਖਣਾਂ 'ਤੇ ਅਜਿਹੇ ਦਾਅਵੇ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿਚ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨਾ ਗਲਤ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਸਿੱਖਿਅਤ ਜੱਜਾਂ ਦੁਆਰਾ ਵੱਖਰੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਤੇ ਵੱਖਰੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਜਿੱਠਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਗੁਰਦਿਆਲੋਂ ਬਨਾਮ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਧੰਨ ਕੌਰ (1) ਵਿੱਚ ਕੂੜਾ ਅਤੇ ਨੰਦ ਸਿੰਘ, ਦੋ ਭਰਾ ਸਨ ਅਤੇ ਕੂੜਾ ਦੀ ਮੌਤ ਤੇ ਉਸਦੀ ਵਿਧਵਾ ਧੰਨ ਕੌਰ ਨੇ ਨੰਦ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਦੁਬਾਰਾ ਵਿਆਹ ਕਰ ਲਿਆ, ਪਰ ਕੂੜਾ ਆਪਣੇ ਪਿੱਛੇ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਨਾਮ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਛੱਡ ਗਿਆ ਸੀ, ਜੋ ਉਸਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਵਾਰਸ ਸੀ। ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੌਤ 'ਤੇ ਜਾਇਦਾਦ ਉਸ ਦੀ ਭੈਣ ਜਸ ਕੌਰ, ਕੂੜਾ ਦੀ ਧੀ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਜਸ ਕੌਰ ਦੀ ਮੌਤ 'ਤੇ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਇੰਤਕਾਲ ਧੰਨ ਕੌਰ ਅਤੇ ਗੁਰਦਿਆਲੋਂ ਦੇ ਨਾਂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜੋ ਜਾਇਦਾਦ ਨੰਦ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਪਤਨੀ ਸੀ, ਜੋ ਉਸ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਮਰ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਧੰਨ ਕੌਰ ਨੇ ਫਿਰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸਾਰੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਅੱਧਾ ਹਿੱਸਾ ਗਲਤੀ ਨਾਲ ਗੁਰਦਿਆਲੋਂ ਨੂੰ ਇੰਤਕਾਲ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਹਿਲੇ ਪਤੀ ਕੁਰ ਦੁਆਰਾ ਛੱਡੀ ਗਈ ਸਾਰੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਹੱਕਦਾਰ ਸੀ। ਗੁਰਦਿਆਲੋਂ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਧੰਨ ਕੌਰ ਦੇ ਦੁਬਾਰਾ ਵਿਆਹ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜ ਨੇ ਧੰਨ ਕੌਰ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਪਾਇਆ ਕਿ ਇਹ ਰਿਵਾਜ ਹੈ ਕਿ ਪਤੀ ਦੇ ਭਰਾ ਨਾਲ ਕਰੀਵਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਪਤੀ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਵਿਚ ਵਿਧਵਾ ਦਾ ਹੱਕ ਜ਼ਬਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਵੀ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਰਿਵਾਜ ਦੇ ਇਸ ਨਿਯਮ ਨੂੰ ਉਸ ਜਾਇਦਾਦ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਕਰਨਾ ਜੋ ਉਸ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਵਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਮਿਲੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਨਿਯਮ ਉਸ ਜਾਇਦਾਦ 'ਤੇ ਵੀ ਬਰਾਬਰ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਸਫਲ

ਹੋਣਾ ਸੀ, ਪਰ ਉਸ ਦੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਪਤੀ ਦੇ ਭਰਾ ਨਾਲ ਉਸ ਦੇ ਕਰੇਵਾ ਵਿਆਹ ਲਈ। ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਵੀ ਧੰਨ ਕੌਰ ਆਪਣੇ ਪਹਿਲੇ ਪਤੀ ਦੀ ਸੰਪਤੀ 'ਤੇ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰੀ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ, ਪਰ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਹਿਲੇ ਪਤੀ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ 'ਤੇ ਦਾਅਵਾ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ। ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜ ਨੇ ਧੰਨ ਕੌਰ ਦੇ ਮੁੜ ਵਿਆਹ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਗੁਰਦਿਆਲੋ ਦੇ ਪੱਖ ਦੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਨੂੰ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਸਿੱਖਿਅਤ ਜੱਜ ਦੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਵਿੱਚ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਪੜ੍ਹਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲੇ ਲਈ ਹੋਰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਸੰਦਰਭ ਦੇਣ ਸਮੇਂ ਮੈਂ ਇਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੇਠ ਸੀ ਕਿ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਨਿਆਂਇਕ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦਾ ਟਕਰਾਅ ਹੈ, ਪਰ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਪੁਨਰ-ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ 'ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਟਕਰਾਅ ਇਸ ਸਵਾਲ ਦਾ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸਵਾਲ ਦਾ ਹੈ। ਵਿਵਾਦ ਇਸ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਇੱਕ ਵਿਧਵਾ ਆਪਣੇ ਪਹਿਲੇ ਪਤੀ ਦੇ ਭਰਾ ਨਾਲ ਦੁਬਾਰਾ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪਹਿਲੇ ਪਤੀ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਪਣੇ ਪਹਿਲੇ ਪਤੀ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ 'ਤੇ ਦਾਅਵਾ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਜੈਦੇਵੀ ਬਨਾਮ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ (1), ਅਤੇ ਹਰਦਮ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਬਨਾਮ ਮੀ. ਮਹਾਂ ਕੌਰ (2) ਨੇ ਇਸ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਨਾਂਹ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਪਰ ਗੁਰਦਿਆਲੋ ਬਨਾਮ ਐਮ.ਟੀ. ਧੰਨ ਕੌਰ (3) ਦਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਜਵਾਬ ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਸਵਾਲ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰਨ ਲਈ ਨਹੀਂ ਉੱਠਦਾ, ਜੋ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਮਾਂਦਰੂ ਉਤਰਾਧਿਕਾਰ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਜਦੋਂ ਇਹ ਇੱਕ ਢੁਕਵੇਂ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇਗਾ।

ਹਵਾਲੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਕਰਨ 'ਤੇ ਮੈਂ ਪਾਇਆ ਕਿ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਵਿਰੋਧ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਦੀਦਾਰ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ ਵਿੱਚ

ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜਾਂ ਦਾ ਹੁਕਮ ਧਰਮੋਂ (4), ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਨਾਂਹ ਵਿੱਚ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਨ੍ਹੱਈਆ ਵਿੱਚ ਵਿਦਵਾਨ ਜੁਗਦੇਸ਼ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਵੀ।

ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਪ੍ਰੇਮੀ (5), ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਸਮਾਨ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਜਮਾਂਦਰੂ ਉਤਰਾਧਿਕਾਰ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਕੀਤਾ।

ਮਹਿੰਦਰ ਕੌਰ ਲਈ ਸਿੱਖਿਅਤ ਵਕੀਲ ਰੈਟੀਗਨਜ਼ ਡਾਇਜੈਸਟ ਆਫ ਕਸਟਮਰੀ ਲਾਅ, 1938 ਐਡੀਸ਼ਨ ਦੇ ਪੈਰਾ 33 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਪੈਰਾ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ:
-

"ਪਰ, ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਇੱਕ ਰੀਤੀ-ਰਿਵਾਜ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ, ਉਸਦਾ ਪੁਨਰ-ਵਿਆਹ, ਭਾਵੇਂ ਕਿਸੇ ਅਜਨਬੀ ਨਾਲ, ਵਿਧਵਾ ਨੂੰ ਵਿਰਾਸਤ ਦੇ ਕਿਸੇ ਭਵਿੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ, ਜਿਸਦੀ ਉਹ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋਵੇਗੀ, ਪਰ ਅਜਿਹੇ ਪੁਨਰ-ਵਿਆਹ ਲਈ"।

ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੈਂ ਇਸ ਪੈਰਾ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਥਮ ਦੇ ਕਥਨ ਨੂੰ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ, ਇਸਦਾ ਅਰਥ ਸਿਰਫ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਵਿਧਵਾ ਪੁਨਰ-ਵਿਆਹ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਇਹ ਦਰਸਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਵਿਰਸੇ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ, ਤਾਂ ਵੀ ਕਿਸੇ ਅਜਨਬੀ ਨਾਲ ਦੁਬਾਰਾ ਵਿਆਹ ਕਰਨਾ ਅਜਿਹੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਰੁਕਾਵਟ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਆਮ ਨਿਯਮ ਲਈ ਅਜਿਹੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੁਬਾਰਾ ਵਿਆਹ ਕਰਨ 'ਤੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਪਤੀ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਜ਼ਬਤ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਉਸ ਦੇ ਖਾਤੇ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਭਵਿੱਖ ਦੀ ਵਿਰਾਸਤ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ। ਹਿੰਦੂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਪੈਰਾ ਦੇ ਅਧੀਨ ਅਥਾਰਟੀ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੱਸੇ ਗਏ ਅਜਿਹੇ ਕੇਸ ਸਵੀਕਾਰੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਢੁਕਵੇਂ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਅਤੇ ਕਸਟਮ ਦੇ ਅਧੀਨ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕੇਸ Mst. ਜੈਦੇਵੀ ਬਨਾਮ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ (1), ਅਤੇ ਹਰਦਮ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਬਨਾਮ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ। ਮਹਾਂ ਕੌਰ (2)। ਇਹ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ

ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਦੋ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵਿਧਵਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਹਿਲੇ ਪਤੀ ਦੇ ਭਰਾ ਨਾਲ ਦੁਬਾਰਾ ਵਿਆਹ ਕਰਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਪਣੇ ਪਹਿਲੇ ਪਤੀ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋਣ 'ਤੇ ਵਿਰਾਸਤ ਨੂੰ ਖੋਲ੍ਹਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜਾਂ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਇਸ ਪੈਰਾ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਮੈਂ ਹੁਣੇ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸੁਣਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਰਿਵਾਜ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜੋ ਹੁਣ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਹੈ ਅਤੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਧਿਰਾਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਨੇ ਮੌਕੇ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਨਹੀਂ ਉਠਾਇਆ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਅਰਜ਼ੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ। ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਨੇ 'ਮਹਿੰਦਰ ਕੌਰ ਵੱਲੋਂ ਮਾਨਸਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮਿਲੀਭੁਗਤ ਕਰਨ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਮੰਗਿਆ। ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਮਹਿੰਦਰ ਕੌਰ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਦਾਅਵੇ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਕੋਈ ਸਮੱਗਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਦੀਦਾਰ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਐੱਮ.ਐੱਸ.ਟੀ. ਧਰਮੋਂ (1), ਅਤੇ ਕਨੂੰਈਆ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਐੱਮ.ਐੱਸ.ਟੀ. ਪ੍ਰੇਮੀ (2), ਅੱਗੇ ਵਧੋ, ਜੇਕਰ ਮੈਂ ਸਹੀ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਇੱਜ਼ਤ ਨਾਲ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹਾਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਆਮ ਨਿਯਮ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਵਿਧਵਾ ਦਾ ਦੁਬਾਰਾ ਵਿਆਹ ਕਰਨ ਨਾਲ ਉਸ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪਤੀ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੇ ਜੀਵਨ-ਹਿਤ ਨੂੰ ਜ਼ਬਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਫਿਰ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਵਾਰਸਾਂ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਤੀ ਦਾ, ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਅਪਵਾਦ, ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰੀਤ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਇਹ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਿੱਖ ਜਾਟਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਧਵਾ ਆਪਣੇ ਮਰੇ ਹੋਏ ਪਤੀ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਜੀਵਨ-ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਕਰੇਵਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦੁਬਾਰਾ ਵਿਆਹ ਦੇ ਕਾਰਨ ਜ਼ਬਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਉਸਦੇ ਪਤੀ ਦੇ ਭਰਾ, ਅਪਵਾਦ ਨੂੰ ਇਸਦੇ ਦਾਇਰੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਵਧਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਤਰਕ ਜਾਂ ਸਮਾਨਤਾ ਦੁਆਰਾ

ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰੀਤੀ ਰਿਵਾਜ ਹੈ। ਜ਼ਾਹਰਾ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਪਵਾਦ ਦਾ ਦਾਇਰਾ ਸੀਮਤ ਅਤੇ ਸੀਮਤ ਹੈ, ਪਰ ਕਿਸੇ ਅਪਵਾਦ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ, ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰੀਤੀ-ਰਿਵਾਜ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਵਿਚ, ਇਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਚਾਰ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਵਧਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਨਿਪਟਿਆ ਹੋਇਆ ਨਿਯਮ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਰਿਵਾਜ ਦਾ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਵਾਨਿਤ ਨਿਯਮ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਤਰਕ ਜਾਂ ਸਮਾਨਤਾ ਦੁਆਰਾ ਵਧਾਇਆ ਗਿਆ। ਵਿਧਵਾ ਦਾ ਪੁਨਰ-ਵਿਆਹ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਹਿਲੇ ਪਤੀ ਤੋਂ ਵਿਰਸੇ ਵਿਚ ਮਿਲੀ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਜ਼ਬਤ ਕਰਨ ਵੱਲ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਜਿਸ ਕਬੀਲੇ ਜਾਂ ਕਬੀਲੇ ਵਿਚ ਇਸ ਨਿਯਮ ਦੇ ਅਪਵਾਦ ਵਜੋਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰਿਵਾਜ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉੱਪਰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਹੈ, ਕੁਝ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਇਸ ਨੇ ਆਧਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸਮਾਜਿਕ ਵਿਚਾਰਾਂ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਕਦੇ ਵੀ ਸੰਪੱਤੀ ਉਤਰਾਧਿਕਾਰ ਲਈ ਅਜਿਹੇ ਅਪਵਾਦ ਦੇ ਵਿਸਤਾਰ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਦਿਖਾਉਣ ਲਈ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਧਾਰਨਾ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਸੀ। ਮੇਰੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਵਿਧਵਾ ਦੀ ਆਪਣੇ ਪਹਿਲੇ ਪਤੀ ਦੇ ਭਰਾ ਨਾਲ ਦੁਬਾਰਾ ਵਿਆਹ ਕਰਨ ਦੀ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਮਾਜਿਕ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਅਪਵਾਦ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਫਿਰ ਇਹ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਪੁਨਰ-ਵਿਆਹ ਦੇ ਕਾਰਨ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਹਿਲੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਗੁਆਏਗੀ। ਸੰਪੱਤੀ, ਪਰ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਇੱਕ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸਦਾ ਵੀ ਹੱਕ ਹੋਵੇਗਾ

ਸੰਪੱਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਫਲ. ਇਸ ਲਈ, ਹਾਲਾਤ ਵਿੱਚ, ਮੈਂ ਬੈਂਚ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਨਾਂਹ ਵਿੱਚ ਦੇਵਾਂਗਾ।

ਜੀ.ਐਸ.ਏ. ਵਿਚ, ਜੇ.-ਮੇਰੇ ਵਿਦਵਾਨ ਭਰਾ ਮੇਹਰ ਸਿੰਘ ਜੇ. ਨੇ ਇਸ ਕੇਸ ਵਿਚ ਸੁਣਾਏ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਣ ਦਾ ਮੈਨੂੰ ਫਾਇਦਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਅਫਸੋਸ

ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਇਸ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਸੰਦਰਭ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਦਾ ਦੁਬਾਰਾ ਵਿਆਹ ਮਹਿੰਦਰ ਕੌਰ, ਆਪਣੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਪਤੀ ਦੇ ਛੋਟੇ ਭਰਾ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਨਾਲ, ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਜ਼ਬਤ ਕਰਨ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਨੂੰ ਸਹਿਣ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਉਹ ਉਕਤ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਇਹ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਉਕਤ ਬੈਂਚ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਬਾਰ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਅਪੀਲ ਦੇ ਪੈਂਡਿੰਗ ਦੌਰਾਨ ਮਰ ਚੁੱਕੇ ਮਨਸਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ 'ਤੇ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਮਹਿੰਦਰ ਕੌਰ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ 'ਚ ਹੁਣ ਸਿਰਫ ਇਕ ਹੀ ਝਗੜਾ ਬਚਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਫੁੱਲ ਬੈਂਚ ਕੋਲ ਇਕੋ ਇਕ ਸਵਾਲ ਹੈ- "ਕੀ ਇਸ ਵਿੱਚ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜਾਟਾਂ ਦੇ ਰੀਤੀ-ਰਿਵਾਜਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੇਸ, ਇੱਕ ਵਿਧਵਾ, ਆਪਣੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਪਤੀ ਦੇ ਭਰਾ ਨਾਲ ਦੁਬਾਰਾ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾ ਕੇ, ਪਰਿਵਾਰ ਵਿੱਚ ਜਮਾਂਦਰੂ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰ ਦੀ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ?"

ਇਸ ਨੁਕਤੇ 'ਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੱਤਭੇਦ ਹਨ ਜੋ ਮੈਂ ਗੁਰਦਿਆਲੋ ਬਨਾਮ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਨਿਰਣੇ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਹਨ। ਧੰਨ ਕੌਰ (1), ਅਤੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦੇ ਕ੍ਰਮ ਵਿੱਚ ਵੀ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਲਈ ਸਿੱਖਿਅਤ ਵਕੀਲ ਦੀਦਾਰ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਧਰਮੋਂ (1), ਸ. ਜੈਦੇਵੀ ਬਨਾਮ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ (2), ਹਰਦਮ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ। ਮਹਾਂ ਕੌਰ (3), ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ. ਦੇਸੀ ਬਨਾਮ ਲਹਿਣਾ ਸਿੰਘ (4), ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਅਧਿਕਾਰੀ ਇਹ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਰੱਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਰੀਤੀ ਰਿਵਾਜ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਜਾਟਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿਧਵਾ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਪਤੀ ਦੇ ਭਰਾ ਨਾਲ ਦੁਬਾਰਾ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾ ਕੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿੱਚ ਸੰਯੁਕਤ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰੀ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਭਵਿੱਖੀ ਹੱਕ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

. ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ ਸਿੱਖਿਅਤ ਵਕੀਲ, ਕਨੂੰਈਆ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਐਮ.ਐਸ.ਟੀ. ਪ੍ਰੋਮੀ (5), ਗਮਨ ਬਨਾਮ ਮਿ. ਅਮਨ (6), ਅਤੇ ਮਿ. ਗੁਰਦਿਆਲੋ ਬਨਾਮ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਧੰਨ ਕੌਰ (7), ਅਤੇ ਤਾਕੀਦ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਹੁਕਮ ਇੱਕ ਉਲਟ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਰੱਖਦੇ ਹਨ, ਅਰਥਾਤ, ਜਾਟਾਂ ਵਿੱਚ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਰੀਤੀ ਰਿਵਾਜ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਇੱਕ ਵਿਧਵਾ ਆਪਣੇ ਮਰੇ ਹੋਏ ਪਤੀ ਦੇ ਭਰਾ ਨਾਲ ਦੁਬਾਰਾ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾ ਕੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਭਵਿੱਖੀ ਸੰਪਤੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਗੁਆ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ। ਪਰਿਵਾਰ ਵਿੱਚ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰ। ਉਹ ਰੈਟੀਗਨ ਦੁਆਰਾ ਕਸਟਮਰੀ ਲਾਅ ਦੇ ਡਾਇਜੈਸਟ ਦੇ ਪੈਰਾ 33 'ਤੇ ਇਸ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਲਈ ਆਪਣਾ ਭਰੋਸਾ ਵੀ ਰੱਖਦਾ ਹੈ, ਜਿਸਦਾ ਉਹ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲਾਰਡਸ਼ਿਪਸ ਆਫ ਦਿ ਪ੍ਰੀਵੀ ਕੌਂਸਲ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਵਿਵਾਦ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਕਿਤਾਬ ਮੰਨੀ ਗਈ ਹੈ। ਸੁਭਾਨੀ ਵੀ, ਨਵਾਬ ਆਦਿ (੮)।

ਪੱਖਾਂ ਲਈ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੇ ਹੁਕਮਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿਧਵਾ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿੱਚ ਸੰਪਤੀ ਦੇ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੀ ਅਧਿਕਾਰ ਹਨ। ਇੱਕ ਸਮੇਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਮੁੱਖ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਸੀ ਕਿ ਇੱਕ ਵਿਧਵਾ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਪਤੀ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿੱਚ ਜਮਾਂਦਰੂ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇਣ ਦਾ ਰਿਵਾਜ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਕਬੀਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਇੱਕ ਬੇਮਿਸਾਲ ਸੀ। ਵਿੱਚ Mst. ਐਸੋ, ਆਦਿ ਵਿ. ਤਬੀ, ਆਦਿ (1), ਜੋ ਕਿ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਜ਼ਿਲੇ ਦੇ ਜਾਟਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ, ਪਲਾਡਨ ਜੇ. ਦੁਆਰਾ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ-

“ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਅਤੇ ਜੁਲੰਦੂਰ ਵਿੱਚ ਹਿੰਦੂ ਅਤੇ ਮੁਹੰਮਦ ਵਿਧਵਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਹਨ, ਜੋ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਪਰਿਵਾਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਵੱਖ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਹਿਯੋਗੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਫਲ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। * * * ਪਰ ਕਸਟਮ ਸੈਟਅੱਪ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਬੇਮਿਸਾਲ ਹੈ, ਅਤੇ ਮੈਂ ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੇਸ ਨੂੰ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿੱਚ ਹਿੰਦੂ ਜਾਟਾਂ ਦੇ ਇੱਕ ਸਵਾਲ ਵਿੱਚ ਮਾਮੂਲੀ ਮੁੱਲ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਦੇਖਦਾ।

ਉਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤ ਮਾਮੂਲੀ ਪਾਏ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਵਿਧਵਾ ਉੱਤੇ ਜਮਾਂਦਰੂ ਸਫਲਤਾ ਦੇ ਉਸਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਰਿਵਾਜ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਉਸਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਵਿੱਚ Mst. ਖੇਮ ਬਾਈ ਬਨਾਮ ਭੋਮ ਦਾਸ (2), ਜੋ ਝੰਗ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਢਾਲ ਖੱਤਰੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸੀ, ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਵਿਚਾਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਮਿਸਟਰ ਜਸਟਿਸ ਰੋਅ ਨੇ ਇਕ ਹੋਰ ਅਣਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਵਿਚਾਰ ਲਿਆ ਜੋ ਕਿ

1893 ਦੀ ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 89 ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਕਬੀਲਿਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕੁਝ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵਿਧਵਾ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿੱਚ ਜਮਾਂਦਰੂ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਫਲ ਹੋਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਇੱਕ ਰੀਤ ਮੌਜੂਦ ਪਾਈ ਗਈ ਸੀ। ਇੱਕ ਵਿਧਵਾ ਦੇ ਜਮਾਂਦਰੂ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋਣ ਦੇ ਹੱਕ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਇੱਕ ਸਮਝਿਆ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਆਮ ਰਿਵਾਜ ਸੀ, ਅਤੇ ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਇੱਕ ਵਿਧਵਾ ਨੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਕਿ ਉਸ ਕੋਲ ਅਜਿਹਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ, ਉਸੇ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਉਸ 'ਤੇ ਪਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਸਦਨ ਬਨਾਮ ਖੇਮੀ (3), ਅਤੇ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ, ਆਦਿ ਬਨਾਮ ਅਰੂੜ ਸਿੰਘ, ਆਦਿ ਵਿੱਚ। (i); ਅਜਿਹੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਵਿਧਵਾ 'ਤੇ ਰੱਖੀ ਗਈ ਸੀ, ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਵਿਚ ਹਰਦਮ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਐਮ.ਐਸ.ਟੀ. ਮਹਾਂ ਕੌਰ (2), ਅਤੇ ਕਨ੍ਹਈਆ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਐਮ.ਐਸ.ਟੀ.

ਪ੍ਰੇਮੀ (3), ਵਿਧਵਾ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਉਕਤ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਵਿੱਚ Mst. ਸੁਲਤਾਨ ਬੀਬੀ, ਆਦਿ, ਬਨਾਮ ਗੁਲਾਮ ਹੈਦਰ ਖਾਨ, ਆਦਿ (4), ਪੰਜਾਬ ਚੀਫ਼ ਕੋਰਟ ਦੇ ਇੱਕ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮਿਸਟਰ ਜਸਟਿਸ ਜੌਨਸਟੋਨ ਅਤੇ ਮਿਸਟਰ ਜਸਟਿਸ ਰੈਟੀਗਨ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ, ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਫ਼ੈਸਲਿਆਂ 'ਤੇ ਕਾਫ਼ੀ ਲੰਮੀ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ। ਜਮਾਂਦਰੂ ਉਤਰਾਧਿਕਾਰ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਵਿਧਵਾਵਾਂ ਅਤੇ ਅੰਤ ਵਿਚ ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਕਬੀਲਿਆਂ ਵਿਚ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਚਲਤ ਰੀਤ ਵਿਧਵਾਵਾਂ ਨੂੰ ਜਮਾਂਦਰੂ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਫਲ ਹੋਣ ਦਿੰਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਰਿਵਾਜ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੇਮਿਸਾਲ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਥੇ ਇਹ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਕਿ ਪਲੇਡੇਨ ਦੇ ਹੁਕਮਰਾਨ, ਜੇ. ਐਸੋ, ਆਦਿ ਵਿ. ਤੁਲੀ ਆਦਿ (5) ਸਦਨ ਬਨਾਮ ਖੇਮੀ (6), ਅਤੇ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ, ਆਦਿ ਬਨਾਮ ਅਰੂੜ ਸਿੰਘ, ਆਦਿ (1) ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਸਹਿਮਤੀ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਅਤੇ ਕਈ ਹੋਰ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ, ਚੰਦ। ਕੌਰ ਬਨਾਮ ਰਾਮ ਸਿੰਘ (7) ਆਦਿ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਆਮ ਰਿਵਾਜ ਵਿਧਵਾਵਾਂ ਦੇ ਉਤਰਾਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਸੀ ਨਾ ਕਿ ਇਸਦੇ ਵਿਰੁੱਧ। ਖਾਦਿਮ ਹੁਸੈਨ ਬਨਾਮ ਸ਼ੇਰ ਮੁਹੰਮਦ, ਆਦਿ (8) ਵਿੱਚ, ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਪੰਜਾਬ ਚੀਫ਼ ਕੋਰਟ ਦੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਜੌਹਨਸਟੋਨ, ਸੀ.ਜੇ., ਅਤੇ ਸ਼ਾਦੀ ਲਾਈ, ਜੇ. ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ, ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਲਏ ਗਏ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ। ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸੁਲਤਾਨ ਬੀਬੀ, ਆਦਿ ਬਨਾਮ ਗੁਲਾਮ ਹੈਦਰ ਖਾਨ, ਆਦਿ (4), ਸ਼ਾਦੀ ਲਾਈ, ਜੇ., ਜਿਸ ਨੇ ਮੁੱਖ ਫ਼ੈਸਲਾ ਲਿਖਿਆ, ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ-

“ਰਵਾਇਤੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਇਸ ਵਿਆਖਿਆ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ, ਅਸੀਂ ਸੋਚਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਫ਼ੈਸਲਿਆਂ ਨਾਲ ਨਵੇਂ ਸਿਰੇ ਤੋਂ ਨਜ਼ਿਠਣ ਲਈ ਇਹ ਉੱਚ ਪੱਧਰੀ ਕਾਰਵਾਈ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਹ ਕਹਿਣਾ

ਕਾਫ਼ੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ 'ਤੇ ਹੈ ਕਿ ਵਿਧਵਾ ਜਮਾਂਦਰੂ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਫਲ ਹੋਣ ਦੀ ਹੱਕਦਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਕੇਸ ਵਿਚ ਸਬੂਤ ਇਸ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਕਾਫ਼ੀ ਹਨ।

ਉਪਰੋਕਤ ਨਿਰੀਖਣਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੂਬੇ ਵਿੱਚ ਆਮ ਰੀਤੀ ਰਿਵਾਜ ਨੂੰ ਵਿਧਵਾਵਾਂ ਦੇ ਜਮਾਂਦਰੂ ਉਤਰਾਧਿਕਾਰ ਦੇ ਹੱਕ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਪਾਰਟੀ ਉੱਤੇ ਸੁੱਟਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜੋ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਅਧਿਕਾਰ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਮੈਂ ਦੇਖਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਇਕਸਾਰ ਨਜ਼ਰੀਆ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਤਰਾਧਿਕਾਰ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿਧਵਾ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮਰੇ ਹੋਏ ਪਤੀ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ ਵਜੋਂ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿੱਚ ਜਮਾਂਦਰੂ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਫਲ ਹੋਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ। ਵਿੱਚ Mst. ਨਸੀਬੁਨ-ਨਿਸਾ ਬਨਾਮ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਅਹਿਮਦ-ਉਨ-ਨਿਸਾ (1), ਲਾਹੌਰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਲਿੰਗ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ 'ਤੇ ਕੋਈ ਰੋਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਨੂੰ ਹਸ਼ਮਤ ਅਲੀ ਬਨਾਮ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਨਸੀਬ-ਉਨ-ਨਿਸਾ (2) ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਿਵੀ ਕੌਂਸਲ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਾਰਡਸ਼ਿਪਸ ਦੁਆਰਾ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਹੀ ਵਿਚਾਰ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ ਹਨ-Mst. ਮੇਲ ਕੌਰ ਬਨਾਮ ਦੌਲਤ ਰਾਮ (3), ਸ. ਸਰਦਾਰਨ ਬੀ ਬਨਾਮ ਮਿਰਜ਼ਾਨ (4), ਅਖਤਰ ਅੱਬਾਸ ਬਨਾਮ ਨਾਜ਼ਰ ਅੱਬਾਸ (5), ਅਤੇ ਸੁਰਜਨ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਉਜਾਗਰ ਸਿੰਘ (6)। ਮਿਸਟਰ ਰੁਸਤਮਜੀ ਦੁਆਰਾ ਸੰਸ਼ੋਧਿਤ ਰੈਟੀਗਨ ਦੁਆਰਾ ਕਸਟਮਰੀ ਲਾਅ ਦੇ ਡਾਇਜੈਸਟ ਦੇ 1938 ਦੇ ਐਡੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ, ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਵਿਧਵਾ ਦੇ ਸੰਪੱਤੀ ਉਤਰਾਧਿਕਾਰ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਅਤੇ ਬ੍ਰੈਕਟਾਂ ਵਿੱਚ ਲੇਖਕ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ: -

“ (ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਆਮ ਰਿਵਾਜ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ) ”।

ਸ੍ਰੀ ਓਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਅਗਰਵਾਲਾ ਦੁਆਰਾ ਸੰਸ਼ੋਧਿਤ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਨਵੀਨਤਮ ਸੰਸਕਰਨ ਵਿੱਚ, ਸੂਬੇ ਦੀ ਆਮ ਰੀਤ ਦੱਸੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਵਿਧਵਾ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿੱਚ ਸੰਪੱਤੀ ਉਤਰਾਧਿਕਾਰ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ।

ਸੁਰਜਨ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਉਜਾਗਰ ਸਿੰਘ (1) ਵਿਚ ਲਾਹੌਰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੁੱਲ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ- “ਜਦੋਂ ਵੀ ਵਿਧਵਾ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚ ਉਤਰਾਧਿਕਾਰ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਜਾਇਦਾਦ ਹਾਸਲ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਫਾਇਦੇ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਹਾਸਲ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਪਤੀ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਆਪਣੀ ਤਰਫੋਂ ਨਹੀਂ। ਉਹ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਸ ਦਾ ਪਤੀ ਜ਼ਿੰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਪੂਰਾ ਕਰ ਲੈਂਦਾ। ਵਿਧਵਾ ਵੰਸ਼ ਦਾ ਨਵਾਂ ਭੰਡਾਰ ਨਹੀਂ ਬਣਾ ਸਕਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਿਰਫ਼ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ ਹੈ ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਉਸਦੇ ਪਤੀ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ, ਜਦੋਂ ਜਮਾਂਦਰੂ ਦੀ ਵਿਧਵਾ ਨੂੰ ਰੀਤੀ-ਰਿਵਾਜ ਦੁਆਰਾ ਸਫਲ ਹੋਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ ਵਜੋਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਕਿ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਆਖਰੀ ਮਰਦ ਮਾਲਕ ਦੇ ਵਾਰਸ ਵਜੋਂ ਜਦੋਂ ਉਸਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਗਲੀ ਵਾਰਸ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਇਆ ਜਾਵੇ।”

ਅਖਤਰ ਅੱਬਾਸ ਬਨਾਮ ਨਾਜ਼ਰ ਅੱਬਾਸ (2) ਵਿਚ ਬਿਲਕੁਲ ਇਹੀ ਵਿਚਾਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

ਇਸ ਲਈ, ਉਪਰੋਕਤ ਚਰਚਾ ਤੋਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਉਤਰਾਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਥਾ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਵਿਧਵਾ ਨੂੰ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿੱਚ ਜਮਾਂਦਰੂ ਸਫਲਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਇਸ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ, ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ

ਉਤਰਾਧਿਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਜਾਇਦਾਦ ਉਸ ਦੇ ਪਤੀ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਸੰਸ਼ੋਧਨ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋਣ 'ਤੇ ਇਹ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਉਸ ਦੇ ਪਤੀ ਦੇ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਰਿਵਾਜ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਤਰਾਧਿਕਾਰ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਲਿੰਗ ਇਸ ਅਧਿਕਾਰ ਲਈ ਕੋਈ ਰੋਕ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਜਿਸ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਅਸੀਂ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਵਿਧਵਾ ਦਾ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੇ ਭਰਾ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਪਰੋਕਤ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਕਰਦਾ ਹੈ? ਰੈਟੀਗਨਜ਼ ਡਾਇਜੈਸਟ ਆਫ ਕਸਟਮਰੀ ਲਾਅ ਦੇ ਪੈਰਾ 32 ਵਿੱਚ ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ-

"ਰਿਵਾਜ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਵਿਧਵਾ ਦਾ ਪੁਨਰ-ਵਿਆਹ ਉਸਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪਤੀ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਵਿੱਚ ਉਸਦੇ ਜੀਵਨ ਹਿੱਤ ਨੂੰ ਜ਼ਬਤ ਕਰਨ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਫਿਰ ਪਤੀ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਵਾਰਸ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ."

ਰਿਵਾਇਤੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਇਸ ਨਿਯਮ ਲਈ, ਰੈਟੀਗਨ ਦੁਆਰਾ ਖੁਦ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਇੱਕ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅਪਵਾਦ ਹੈ ਜੋ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ ਕਿ-

"ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਿੱਖ ਜਾਟਾਂ ਵਿੱਚ ਰਿਵਾਜ ਅਨੁਸਾਰ ਇੱਕ ਵਿਧਵਾ ਆਪਣੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਪਤੀ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਜੀਵਨ-ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੇ ਭਰਾ ਨਾਲ ਕਰੇਵਾ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦੁਬਾਰਾ ਵਿਆਹ ਕਰਕੇ ਜ਼ਬਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਹੈ।"

ਵਿੱਚ Mst. ਇੰਡੀ ਬਨਾਮ ਭੰਗਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ (1), ਚੈਟਰਜੀ ਜੇ., ਜਿਸ ਨੇ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ, ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਪੰਨਾ 451 'ਤੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ: -

“ਜਾਟਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਵਿਧਵਾ ਦੇ ਪੁਨਰ-ਵਿਆਹ ਲਈ ਕੋਈ ਰਸਮ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਜਿਹਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਦੂਜਾ ਪਤੀ ਪਹਿਲੇ ਦਾ ਭਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਿਰਫ਼ ਸਹਿ-ਵਾਸ ਕਰਕੇ ਵਿਧਵਾ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਦਾ ਅਤੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦਾ ਅਹੁਦਾ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਜਾਟਾਂ ਦੀ ਸਰਵ ਵਿਆਪਕ ਰਾਏ ਦੇ ਕਾਰਨ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੇ ਭਰਾ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਵਿਧਵਾ ਸਹੀ ਅਤੇ ਸਹੀ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਕੀ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਫਿਰ, ਇਹ ਅਨੁਮਾਨ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਬਤ ਕਰਨ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੇ ਇੱਕ ਕੰਮ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਕਰੇਵਾ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਅੰਤਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਵਿਧਵਾ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਕੇਵਲ ਜੀਵਨ ਲਈ ਹੈ, ਅਤੇ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਲਈ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਵਜੋਂ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਉਹ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਲਈ ਛੱਡ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਇਸਨੂੰ ਗੁਆ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਕੀ ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਇਹੀ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਜੇਕਰ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪੁਨਰ-ਵਿਆਹ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਂਗ ਜਾਰੀ ਰੱਖਦੀ ਹੈ? ਸੰਭਾਵਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰਿਵਾਜ ਜੋ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਚੰਗੀ ਭਾਵਨਾ ਅਤੇ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਅਤੇ ਬਰਾਬਰੀ ਦੀਆਂ ਧਾਰਨਾਵਾਂ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੈ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਹੈ, ਦੂਜੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਜੇਕਰ ਉਹ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦਾ ਇਕਲੌਤਾ ਭਰਾ ਹੈ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਭਰਾ ਦੀ ਵਿਧਵਾ ਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿਣ ਤੋਂ ਰੋਕਦਾ ਹੈ 'ਤੁਸੀਂ ਉਹ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਵਿਚਕਾਰ ਸਹੀ ਚੀਜ਼ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿੱਚ ਸੰਪੱਤੀ ਉਤਰਾਧਿਕਾਰ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ।

ਸੁਰਜਨ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਉਜਾਗਰ ਸਿੰਘ (1) ਵਿਚ ਲਾਹੌਰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੁੱਲ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ- “ਜਦੋਂ ਵੀ ਵਿਧਵਾ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚ ਉਤਰਾਧਿਕਾਰ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਜਾਇਦਾਦ ਹਾਸਲ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਫਾਇਦੇ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਹਾਸਲ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਪਤੀ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਅਤੇ ਉਸਦੀ

ਆਪਣੀ ਤਰਫੋਂ ਨਹੀਂ। ਉਹ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਸ ਦਾ ਪਤੀ ਜ਼ਿੰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਪੂਰਾ ਕਰ ਲੈਂਦਾ। ਵਿਧਵਾ ਵੰਸ਼ ਦਾ ਨਵਾਂ ਭੰਡਾਰ ਨਹੀਂ ਬਣਾ ਸਕਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਿਰਫ਼ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ ਹੈ ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਉਸਦੇ ਪਤੀ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ, ਜਦੋਂ ਜਮਾਂਦਰੂ ਦੀ ਵਿਧਵਾ ਨੂੰ ਰੀਤੀ-ਰਿਵਾਜ ਦੁਆਰਾ ਸਫਲ ਹੋਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ ਵਜੋਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਕਿ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਆਖਰੀ ਮਰਦ ਮਾਲਕ ਦੇ ਵਾਰਸ ਵਜੋਂ ਜਦੋਂ ਉਸਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਗਲੀ ਵਾਰਸ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਇਆ ਜਾਵੇ।"

ਅਖ਼ਤਰ ਅੱਬਾਸ ਬਨਾਮ ਨਾਜ਼ਰ ਅੱਬਾਸ (2) ਵਿੱਚ ਬਿਲਕੁਲ ਇਹੀ ਵਿਚਾਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

ਇਸ ਲਈ, ਉਪਰੋਕਤ ਚਰਚਾ ਤੋਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਥਾ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਵਿਧਵਾ ਨੂੰ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿੱਚ ਜਮਾਂਦਰੂ ਸਫਲਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਇਸ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ, ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਜਾਇਦਾਦ ਉਸ ਦੇ ਪਤੀ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਸੰਸ਼ੋਧਨ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋਣ 'ਤੇ ਇਹ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਉਸ ਦੇ ਪਤੀ ਦੇ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਰਿਵਾਜ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਲਿੰਗ ਇਸ ਅਧਿਕਾਰ ਲਈ ਕੋਈ ਰੋਕ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਜਿਸ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਅਸੀਂ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਵਿਧਵਾ ਦਾ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੇ ਭਰਾ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਪਰੋਕਤ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਕਰਦਾ ਹੈ?

ਰੈਟੀਗਨਜ਼ ਡਾਇਜੈਸਟ ਆਫ ਕਸਟਮਰੀ ਲਾਅ ਦੇ ਪੈਰਾ 32 ਵਿੱਚ ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ-

"ਰਿਵਾਜ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਵਿਧਵਾ ਦਾ ਪੁਨਰ-ਵਿਆਹ ਉਸਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪਤੀ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਵਿੱਚ ਉਸਦੇ ਜੀਵਨ ਹਿੱਤ ਨੂੰ ਜ਼ਬਤ ਕਰਨ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਫਿਰ ਪਤੀ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਵਾਰਸ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ."

ਰਿਵਾਇਤੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਇਸ ਨਿਯਮ ਲਈ, ਰੈਟੀਗਨ ਦੁਆਰਾ ਖੁਦ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਇੱਕ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅਪਵਾਦ ਹੈ ਜੋ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ ਕਿ-

"ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਿੱਖ ਜਾਟਾਂ ਵਿੱਚ ਰਿਵਾਜ ਅਨੁਸਾਰ ਇੱਕ ਵਿਧਵਾ ਆਪਣੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਪਤੀ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਜੀਵਨ-ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੇ ਭਰਾ ਨਾਲ ਕਰੇਵਾ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦੁਬਾਰਾ ਵਿਆਹ ਕਰਕੇ ਜ਼ਬਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਹੈ।"

ਵਿੱਚ Mst. ਇੰਡੀ ਬਨਾਮ ਭੰਗਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ (1), ਚੈਟਰਜੀ ਜੇ., ਜਿਸ ਨੇ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ, ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਪੰਨਾ 451 'ਤੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ: -

"ਜਾਟਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਵਿਧਵਾ ਦੇ ਪੁਨਰ-ਵਿਆਹ ਲਈ ਕੋਈ ਰਸਮ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਜਿਹਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਦੂਜਾ ਪਤੀ ਪਹਿਲੇ ਦਾ ਭਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਿਰਫ ਸਹਿ-ਵਾਸ ਕਰਕੇ ਵਿਧਵਾ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਦਾ ਅਤੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦਾ ਅਹੁਦਾ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਜਾਟਾਂ ਦੀ ਸਰਵ ਵਿਆਪਕ ਰਾਏ ਦੇ ਕਾਰਨ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੇ ਭਰਾ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਵਿਧਵਾ ਸਹੀ ਅਤੇ ਸਹੀ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਕੀ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਫਿਰ, ਇਹ ਅਨੁਮਾਨ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਬਤ ਕਰਨ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੇ ਇੱਕ ਕੰਮ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਕਰੇਵਾ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਅੰਤਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਵਿਧਵਾ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਕੇਵਲ ਜੀਵਨ ਲਈ ਹੈ, ਅਤੇ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ

ਉਸ ਨੂੰ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਲਈ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਵਜੋਂ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਉਹ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਲਈ ਛੱਡ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਇਸਨੂੰ ਗੁਆ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਕੀ ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਇਹੀ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਜੇਕਰ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪੁਨਰ-ਵਿਆਹ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਂਗ ਜਾਰੀ ਰੱਖਦੀ ਹੈ? ਸੰਭਾਵਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰਿਵਾਜ ਜੋ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਚੰਗੀ ਭਾਵਨਾ ਅਤੇ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਅਤੇ ਬਰਾਬਰੀ ਦੀਆਂ ਧਾਰਨਾਵਾਂ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੈ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਹੈ, ਦੂਜੇ ਪੱਖੀ ਨੂੰ ਜੇਕਰ ਉਹ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦਾ ਇਕਲੌਤਾ ਭਰਾ ਹੈ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਭਰਾ ਦੀ ਵਿਧਵਾ ਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿਣ ਤੋਂ ਰੋਕਦਾ ਹੈ 'ਤੁਸੀਂ ਉਹ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਵਿਚਕਾਰ ਸਹੀ ਚੀਜ਼ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕਿ ਉਸਨੇ ਗਾਰਾ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਵਿਧਵਾਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹੋਣ ਦੇ ਸਾਰੇ ਇਰਾਦਿਆਂ ਅਤੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਿਆ, ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਭਰਾਵਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਘੋਸ਼ਣਾ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਸਦੀ ਮੌਤ 'ਤੇ ਉਸਦਾ ਇੱਕ ਬਿਸਵਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਗਲੇ ਵਾਰਸ ਵਜੋਂ ਵਾਪਸ ਆਵੇਗਾ, ਨਾ ਕਿ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਨੂੰ। ਜਿਆਨ ਜਿਉਂਦੀ ਸਹਿ-ਵਿਧਵਾ ਵਜੋਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਨਿਰਣੇ ਦੇ ਅੰਤਮ ਪੈਰੇ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅਖੌਤੀ ਟਿੱਪਣੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ-

"ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਉਸ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪੱਖੀ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਲਈ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਉਸ ਦੇ ਇੱਕ ਸੰਪੱਤੀ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਸਫਲ ਹੋਣ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਤੋਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੱਖਰਾ ਹੈ।"

ਇਹ ਟਿੱਪਣੀ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਧਵਾ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਦੂਜਾ ਪੱਖੀ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਪਰ ਜਮਾਂਦਰੂ ਉਤਰਾਧਿਕਾਰ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸਾਰੀਆਂ ਵਿਧਵਾਵਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਬਾਰੇ ਇੱਕ ਆਮ ਟਿੱਪਣੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਉੱਪਰ ਦੱਸ ਚੁੱਕਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਸ ਸਮੇਂ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਮੁੱਖ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਸੀ ਕਿ ਇੱਕ ਵਿਧਵਾ ਨੂੰ ਆਮ

ਤੌਰ 'ਤੇ (ਭਾਵੇਂ ਉਸ ਨੇ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਦੁਬਾਰਾ ਵਿਆਹ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਨਾ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ) ਕੋਲ ਸੰਪੱਤੀ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਅਨੁਸਾਰ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦਾ ਲਾਭ ਲੈਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਉਪਰੋਕਤ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਦਾ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਸਮੁੱਚੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ। ਧਰਮੋਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸਹਿ-ਵਿਧਵਾ ਨੂੰ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਇਸ ਤੱਥ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਪਹਿਲੇ ਪਤੀ ਦੇ ਛੋਟੇ ਭਰਾ ਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਕਰੇਵਾ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾ ਲਿਆ ਸੀ। ਪਿਛਲੇ ਪਤੀ ਦੇ ਭਰਾ ਨਾਲ ਦੁਬਾਰਾ ਵਿਆਹ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਵਿਧਵਾ ਦੇ ਉਤਰਾਧਿਕਾਰ ਦੇ ਭਵਿੱਖ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਹੋਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

(ii) ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਜੈਦੇਵੀ ਬਨਾਮ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ (1)।—ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸਵਾਲ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਦੇ ਸੂਸ ਜਾਟਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਮਾਂ, ਜਿਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੂਜਾ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾ ਲਿਆ ਸੀ, ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ? ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਜਦੋਂ ਉਹ ਚਾਚੇ ਅਤੇ ਚਚੇਰੇ ਭਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਗਿਆ ਸੀ। ਡਿਵੀਜ਼ਨਲ ਜੱਜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਲਈ ਬਾਹਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਮੁੱਖ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਉਕਤ ਫੈਸਲੇ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤੀ ਪ੍ਰਗਟਾਈ ਸੀ। ਇਹ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਪੰਨਾ 326 'ਤੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ: -

“ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਡਿਵੀਜ਼ਨਲ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਮੁੱਦਾ ਇਹ ਸੀ, 'ਜੇ ਇੱਕ ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸਦੀ ਮਾਂ ਨੇ ਦੂਜਾ ਪਤੀ ਲਿਆ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਦਿਓਰ (ਉਸਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪਤੀ ਦਾ ਛੋਟਾ ਭਰਾ), ਤਾਂ ਕੀ ਉਸਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਉਸ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ? ਉਸਦੀ ਮਾਂ ਜਾਂ ਉਸਦੇ

ਸਹਿਯੋਗੀਆਂ ਨੂੰ? ਇਸ 'ਤੇ, ਮੁਦਈ ਨੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਗਵਾਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਾਇਦਾਦ ਮਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਨੇ ਪੰਜ ਗਵਾਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਜ਼ਮਾਨਤ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਕੋਈ ਵੀ ਪੱਖ ਕੋਈ ਉਦਾਹਰਨ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਿਆ। ਉਦੋਂ ਚੌਧਰੀ ਬਦਰ ਬਖ਼ਸ਼, ਜ਼ੈਲਦਾਰ, ਜੋ ਕਿ ਖੁਦ ਇੱਕ ਪੁਰਾਣਾ ਜੱਟ ਸੀ, ਨੂੰ ਇੱਕ ਕਮਿਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੀ ਯਾਦ ਸਿੱਖ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਇਸ ਅਤੇ ਲਾਗਲੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਸੋਲ੍ਹਾਂ ਜੱਟਾਂ ਅਤੇ ਪਟਵਾਰੀ, ਜੋ ਕਿ 9 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਖੁਦ ਇਸ ਅਹੁਦੇ 'ਤੇ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਜਿਸਦਾ ਪਿਤਾ ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪਟਵਾਰੀ ਸੀ, ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ। ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਗਵਾਹ ਉਦਾਹਰਨਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕੇ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਰਬਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ, ਨਾਮ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਜਾਇਦਾਦ ਜਮਾਂਬੰਦੀਆਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਹ ਖੁਦ ਸਥਾਨਕ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਅਤੇ ਤਹਿਸੀਲਦਾਰ ਦੋਵਾਂ ਦੀ ਖੋਜ ਵੀ ਸੀ, ਅਤੇ ਇਹ ਖੁਦ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਆਚਰਣ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਮਜ਼ਬੂਤ ਤਸਦੀਕ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਉਸ ਦੀ ਮੌਤ 'ਤੇ ਜੀਵਨ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਜਮਾਂਬੰਦੀਆਂ ਨੇ ਕਾਮਯਾਬ ਕੀਤਾ; ਇਸ ਬਾਰੇ ਆਪਣੇ ਵਿਵਾਦ ਵਿੱਚ, ਕਿਸੇ ਨੇ ਕਦੇ ਵੀ ਮੁਦਈ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂ ਸੁਪਨੇ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋਣ ਦਾ ਹੱਕ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਹ ਉਦੋਂ ਹੀ ਹੋਇਆ ਜਦੋਂ ਉਸਦਾ ਦੂਜਾ ਪਤੀ, ਲਹਿਣਾ ਸਿੰਘ, ਆਪਣੇ ਅਤੇ ਮੱਜਾ ਸਿੰਘ ਲਈ ਜਾਇਦਾਦ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੀਵਨ ਦੀ ਮਾਂ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਫਲ ਹੋਣ ਲਈ ਉਸਦੀ ਪਤਨੀ ਦਾ ਸੰਭਾਵਿਤ ਅਧਿਕਾਰ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਉਸਨੂੰ ਮੌਜੂਦਾ ਸੂਟ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਉਪਰੋਕਤ ਹਵਾਲਾ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ, ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਕੇਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਇਸ ਦੇ ਆਪਣੇ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਵਿਵਾਦ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਇੱਕ ਮਾਂ ਜਿਸ ਨੇ ਦੂਜੇ ਪਤੀ ਨਾਲ ਦੁਬਾਰਾ ਵਿਆਹ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਜਮਾਂਦਰੂਆਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਸਫਲ

ਹੋਣ ਦੀ ਹੱਕਦਾਰ ਸੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਕੇਸ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਕੁਝ ਮਦਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਪਰ ਹੁਣ ਫੁੱਲ ਬੈਂਚ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਲਈ ਸਿੱਧੇ ਅਧਿਕਾਰ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

(iii) ਹਰਦਮ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ Mst. ਮਹਾਂ ਕੌਰ (1)।—ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਵਿਧਵਾ ਅਤੇ ਇੱਕ ਪੁੱਤਰ ਛੱਡ ਕੇ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ।

ਬਾਅਦ ਵਾਲਾ ਆਪਣੀ ਜਾਇਦਾਦ ਵਿੱਚ ਸਫਲ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਵਿਧਵਾ, ਉਸਦੀ ਮਾਂ, ਨੇ ਆਪਣੇ ਮਰਹੂਮ ਪਤੀ ਦੇ ਭਰਾ ਨਾਲ ਕਰੇਵਾ ਦੁਆਰਾ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾ ਲਿਆ। ਫਿਰ ਬੇਟੇ ਦੀ ਮੌਤ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਮੁੱਦੇ ਦੇ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ 3 ਜ਼ਮੀਨ ਉਸਦੇ ਦੂਜੇ ਪਤੀ ਸਮੇਤ ਉਸਦੇ ਭਰਾਵਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਇੰਤਕਾਲ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ, ਜਿਸ 'ਤੇ ਉਸਨੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਜੀਵਨ ਸੰਪਤੀ ਦੀ ਹੱਕਦਾਰ ਸੀ। ਇਹ ਫਿਰ ਇੱਕ ਕੇਸ ਸੀ ਜਿੱਥੇ ਇੱਕ ਮਾਂ, ਜਿਸ ਨੇ ਦੂਜੇ ਪਤੀ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਨੇ ਆਖਰੀ ਪੁਰਸ਼ ਮਾਲਕ ਦੇ ਭਰਾਵਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਸਫਲ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ। ਕੇਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਜੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਹੀਂ, ਤਾਂ Mst. ਜੈਦੇਵੀ ਬਨਾਮ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ (1), ਅਤੇ ਉਪਰ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਵਿਧਵਾ ਦੇ ਆਪਣੇ ਪਹਿਲੇ ਪਤੀ ਦੇ ਭਰਾ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸੰਪਤੀ ਦੇ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਹੱਕ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਰਿਵਾਜ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਦਾ ਕੋਈ ਯਤਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਕੇਸ ਸਾਨੂੰ Mst ਵਿੱਚ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੇਸ ਤੋਂ ਕਿਤੇ ਵੀ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਲੈ ਜਾਂਦਾ। ਜੈਦੇਵੀ ਬਨਾਮ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ (1)।

(iv) ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਦੇਸੀ ਬਨਾਮ ਲਹਿਣਾ ਸਿੰਘ (2)।—ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਆਰ.ਐਸ. ਚੂਨੀਆਂ ਤਹਿਸੀਲ, ਲਾਹੌਰ ਜ਼ਿਲੇ ਦੇ ਇੱਕ ਸੰਧੂ, ਜਾਟ (ਹਿੰਦੂ) ਦੀ ਮੁਕੱਦਮੇ ਤੋਂ 14 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਵਾਹੀਯੋਗ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਵੱਡਾ ਖੇਤਰ ਬਚ ਗਿਆ। ਜ਼ਮੀਨ ਫਿਰ ਉਸਦੇ ਦੋ ਪੁੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤੀ ਗਈ, ਜੋ ਦੋਵੇਂ ਬਿਨਾਂ

ਕੋਈ ਮੁੱਦਾ ਛੱਡੇ ਮਰ ਗਏ, ਦੂਜੀ ਮੌਤ, ਪੀ.ਐਸ. ਦੀ, ਜੋ ਮੁਕੱਦਮੇ ਤੋਂ ਲਗਭਗ ਇੱਕ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਅਣਵਿਆਹਿਆ ਸੀ। ਮੁਦਈ ਡੀ. ਆਰ.ਐਸ. ਦੀ ਵਿਧਵਾ ਸੀ। ਅਤੇ ਪੀ.ਐਸ. ਦੀ ਮਾਤਾ ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਮਰਹੂਮ ਪਤੀ, R.S ਦੇ ਪੁੱਤਰ, P.S. ਦੇ ਵਾਰਸ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ, ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਉਸਦੀ ਮਾਂ ਵਜੋਂ: ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸਨੇ ਬਚਾਓ ਪੱਖਾਂ ਤੋਂ ਕਬਜ਼ੇ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ। ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਪੀ.ਐਸ. ਦੇ ਜਮਾਂਦਰੂ ਵਾਰਸ ਸਨ। ਦੂਰੋਂ ਸਬੰਧਤ, ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੇਸ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਮੁਦਈ ਨੇ ਆਰ.ਐਸ. ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਬਾਅਦ ਦੂਜਾ ਪਤੀ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਉਸਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਬਤ ਕਰਨ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਨਿਕਲਿਆ। ਪੰਜਾਬ ਚੀਫ਼ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੁਲ ਬੈਂਚ ਨੇ ਬਹੁਮਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨਾਲ ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਦੇ ਦਲੀਲਾਂ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਮੁਦਈ ਨੂੰ ਬੇਨਕਾਬ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਕੇਸ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਲਈ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਲਾਭਦਾਇਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਵਿਧਵਾ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ ਪਹਿਲੇ ਪਤੀ ਦੇ ਭਰਾ ਨਾਲ ਕਰੇਵਾ ਵਿਆਹ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਚਾਰ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ, ਇਸ ਲਈ, ਪਹਿਲੇ ਅਤੇ ਚੌਥੇ ਫੈਸਲੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਮਦਦ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਅਤੇ ਤੀਜੇ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਲਈ ਕੁਝ ਮਦਦਗਾਰ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਉਹ ਸਿੱਧੇ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਹੁਣ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਬਿੰਦੂ ਲਈ ਅਧਿਕਾਰੀ. ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦੇਖਿਆ ਹੈ, ਪਹਿਲਾ ਫੈਸਲਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ, ਦੀਦਾਰ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਧਰਮਨ (1), ਕੁਝ ਹੱਦ ਤੱਕ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ:

(i) ਕਨੂੰਈਆ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਪ੍ਰੇਮੀ (2)।-ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਇੱਕ ਸੈਣੀ ਅਰਜਨ ਸਿੰਘ ਵਿਵਾਦਤ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਮਾਲਕ ਸੀ।

ਉਸਦੇ ਪੁੱਤਰ ਬੁੱਢਾ ਅਤੇ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਦੋਵੇਂ ਉਸਦੇ ਜੀਵਨ ਕਾਲ ਵਿੱਚ ਹੀ ਮਰ ਗਏ ਸਨ। ਬੁੱਢਾ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਸਦੀ ਵਿਧਵਾ, ਮਿਸ. ਉਕਤ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਮੁਦਈ ਪ੍ਰੇਮੀ ਦਾ ਵਿਆਹ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਕਰੀਵਾ ਨਾਲ ਹੋਇਆ ਸੀ। 1902 ਵਿੱਚ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ ਅਰਜਨ ਸਿੰਘ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਦਾ ਪਿੱਛਾ ਕਰ ਗਿਆ। ਅਰਜਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਨਾਵਾਂ ਦੇ ਇੰਤਕਾਲ ਨੂੰ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਤਹਿਸੀਲਦਾਰ ਨੇ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਪ੍ਰੇਮੀ ਵੀ ਮਿੱਤ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਬਰਾਬਰ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਸੀ, ਪਰ ਅਪੀਲ 'ਤੇ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨੇ ਇਕੱਲੇ ਮਿੱਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਪੂਰੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਇੰਤਕਾਲ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ। ਮਿੱਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਮੁੱਦਾ ਛੱਡੇ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ ਤਹਿਸੀਲਦਾਰ ਵੱਲੋਂ ਮਿੱਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਇੰਤਕਾਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਪ੍ਰੇਮੀ, ਪਰ ਇਸ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨੇ ਫਿਰ ਟਾਲ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਸ ਨੇ ਬਚਾਓ ਪੱਖ, ਜੋ ਅਰਜਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਭਰਾ ਬੁੜਾ ਦੇ ਵੰਸ਼ਜ ਸਨ, ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਇੰਤਕਾਲ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ। ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਪ੍ਰੇਮੀ ਨੇ ਫਿਰ ਦੂਜੀ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਮੁਕੱਦਮਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਨੂੰਈਆ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਵਿੱਚ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਪ੍ਰੇਮੀ (1)। ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਦੇ ਦਾਅਵਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ. ਪ੍ਰੇਮੀ ਉਹ ਕਦਮ ਸੀ-ਮਿੱਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮਾਤਾ, ਉਹ ਸਮੁੱਚੀ ਸੰਪੱਤੀ ਲਈ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਹੱਕਦਾਰ ਸੀ, ਪਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਰਿਵਾਜ-ਏ-ਆਮ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਐਂਟਰੀਆਂ ਕਾਰਨ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਮੁੱਖ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਮਿਸ. ਪ੍ਰੇਮੀ ਬੁੱਢਾ ਦੀ ਵਿਧਵਾ ਵਜੋਂ ਆਪਣੀ ਹੈਸੀਅਤ ਵਿੱਚ ਅਰਜਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਵਿੱਚ ਸਫਲ ਹੋਣ ਲਈ, ਇਸ ਤੱਥ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕਿ ਉਸਨੇ ਬੁੱਢਾ ਦੇ ਭਰਾ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਪਹਿਲਾਂ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾ ਲਿਆ ਸੀ। ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਪੰਨਾ 1077 'ਤੇ

ਮਿਸਟਰ ਜਸਟਿਸ ਐਗਨੇਊ ਅਤੇ ਮਿਸਟਰ ਜਸਟਿਸ ਸ਼ਾਦੀ ਲਾਈ ਦੇ ਬੈਂਚ ਦੀਆਂ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਬਹੁਤ ਢੁਕਵੇਂ ਹਨ: -

“ਪਰ ਅਸੀਂ ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਮੁਸੱਮਤ ਪ੍ਰੇਮੀ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਅੱਧੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ ਕਿ 1902 ਵਿਚ ਅਰਜਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋਣ 'ਤੇ, ਉਹ ਅਤੇ ਮਿੱਤ ਸਿੰਘ ਦੋਵੇਂ ਵਾਰਸ ਸਨ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਆਪਣੇ ਮਤਰੇਏ ਪੁੱਤਰ ਵਿਰੁੱਧ ਆਪਣਾ ਹੱਕ ਜਤਾਉਣ ਦੀ ਭੁੱਲ ਉਸ ਨੂੰ ਰੋਕਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਹੁਣ ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਤੋਂ, ਅਰਜਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਜਮਾਂਦਰੂ, ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਦੋਂ ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਮੁਕੱਦਮਾ 12 ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦਾ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਅਸੀਂ ਅਰਜਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੌਤ ਦੀ ਮਿਤੀ ਨੂੰ ਅਰਜਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੌਤ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਸਮਾਪਤੀ ਵਜੋਂ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ। ਸੀਮਾ।”

ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਪ੍ਰੇਮੀ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ, ਬਾਕੀ ਅੱਧੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਗੈਰ-ਉਚਿਤ ਸੀ ਅਰਜਨ ਸਿੰਘ, ਪਰ ਇਹ ਇਸ ਤੱਥ ਦੇ ਕਾਰਨ ਸੀ ਕਿ ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜ ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ ਕਿ ਉਹ ਵਿਧਵਾ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚ ਜਮਾਂਦਰੂ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਫਲ ਹੋਣ ਦਾ ਹੱਕ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਰੀਤ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੇਰੇ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਸਮੇਂ ਵਿਧਵਾਵਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਪਤੀਆਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਜਮਾਂਦਰੂ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਫਲ ਹੋਣ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦਾ ਟਕਰਾਅ ਮੌਜੂਦ ਸੀ। ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਪੰਨਾ 1078 'ਤੇ ਬੈਂਚ ਨੇ ਉਕਤ ਟਕਰਾਅ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦੇਖਿਆ: -

“ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਦੂਜੇ ਅੱਧ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਮਿੱਤ ਸਿੰਘ ਆਪਣੇ ਦਾਦਾ ਦੀ ਮੌਤ 'ਤੇ ਹੱਕਦਾਰ ਸੀ, ਮੁਦਈ ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਰੀਤ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਤਹਿਤ ਵਿਧਵਾ ਉਸ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਜਮਾਂ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਸਫਲ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸ

ਵਿੱਚ ਉਸਦਾ ਪਤੀ ਸਫਲ ਹੁੰਦਾ ਜੇ ਉਹ ਜਿਉਂਦਾ ਹੁੰਦਾ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਕਈ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਫੈਸਲੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੀ ਰੀਤ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਰਿਵਾਜ ਅਸਾਧਾਰਨ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਹੋਂਦ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ 'ਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਦਾਰੀ ਹੈ; (ਦੇਖੋ ਸਦਨ ਬਨਾਮ ਖੇਮੀ (1), ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਥਾਰਟੀਆਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਇਸ ਵਿੱਚ)। ਅਸੀਂ ਦੇਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਇਸ ਰਿਵਾਜ ਦੀ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਜਾਂ ਕਿਸਮ ਦਾ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਉਪਰੋਕਤ ਨਿਰੀਖਣਾਂ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਦਾ ਦਾਅਵਾ . ਇਸ ਅੱਧੇ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸਿਰਫ ਇਸ ਲਈ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਇੱਕ ਰਿਵਾਜ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹੀ ਸੀ ਜੋ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿੱਚ ਸੰਪੱਤੀ ਨਾਲ ਸਫਲ ਹੋਣ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਸੀ। ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਵਿਚ ਸਦਨ ਬਨਾਮ ਖੇਮੀ (1), ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਥਾਰਟੀਆਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਕਿ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਨਕਾਰਦੇ ਹੋਏ। ਪ੍ਰੇਮੀ ਇਸ ਡੇਢ-ਅੱਧ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ, ਬੈਂਚ ਨੇ ਆਪਣੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਆਰਾਮ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਕਿ ਐਮ. ਪ੍ਰੇਮੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਹਿਲੇ ਪਤੀ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੁਬਾਰਾ ਵਿਆਹ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਸੰਪੱਤੀ ਦੇ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਗੁਆ ਦਿੱਤੇ ਸਨ। ਬੈਂਚ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ, ਜਮਾਂਦਰੂ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਫਲ ਹੋਣ ਦਾ ਹੱਕ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਪਿਛਲੇ ਕੇਸਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਵਿਧਵਾ 'ਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਰਿਵਾਜ ਅਨੁਸਾਰ ਜਮਾਂਦਰੂ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਹੱਕਦਾਰ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਕੇਸ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਲਈ ਸਿੱਖਿਅਤ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਿਚਾਰ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਿੱਧਾ

ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ. ਪ੍ਰੇਮੀ ਨੂੰ ਬੁੱਢਾ ਦੇ ਭਰਾ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਪਿਛਲੀ ਪੁਨਰ-ਵਿਆਹ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਬੁੱਢਾ ਦੀ ਵਿਧਵਾ ਵਜੋਂ ਅਰਜਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਵਿੱਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਅਤੇ ਬੈਂਚ ਦੀਆਂ ਇਹ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਕਿ ਇੱਕ ਵਿਧਵਾ ਆਪਣੇ ਪਹਿਲੇ ਪਤੀ ਦੇ ਭਰਾ ਨਾਲ ਦੁਬਾਰਾ ਵਿਆਹ ਕਰਾਉਣ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਨੁਕਸਾਨ ਨਹੀਂ ਗੁਆਉਂਦੀ। ਉਸ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਪਤੀ ਦੀ ਵਿਧਵਾ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਬਹੁਤ ਢੁਕਵੀਂ ਹੈ।

(ii) ਗਮਨ ਬਨਾਮ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਅਮਨ (1)।—ਇਸ ਕੇਸ ਦੀਆਂ ਧਿਰਾਂ ਹਿਸਾਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਮੁਹੰਮਦ ਕਿਸਾਨ (ਡੋਗਰ) ਸਨ। ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਹਿਲੇ ਪਤੀ ਸੰਮਾ, ਮੁਬਾਰਕ ਦੇ ਦਾਦਾ ਅਤੇ ਮੁਦਈ ਦੇ ਭਰਾ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਬਾਅਦ ਦੁਬਾਰਾ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾ ਲਿਆ। ਮਿੱਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮਾਤਾ, ਉਹ ਸਮੁੱਚੀ ਸੰਪੱਤੀ ਲਈ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਹੱਕਦਾਰ ਸੀ, ਪਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਰਿਵਾਜ-ਏ-ਆਮ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਐਂਟਰੀਆਂ ਕਾਰਨ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਮੁੱਖ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਮਿਸ. ਪ੍ਰੇਮੀ ਬੁੱਢਾ ਦੀ ਵਿਧਵਾ ਵਜੋਂ ਆਪਣੀ ਹੈਸੀਅਤ ਵਿੱਚ ਅਰਜਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਵਿੱਚ ਸਫਲ ਹੋਣ ਲਈ, ਇਸ ਤੱਥ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕਿ ਉਸਨੇ ਬੁੱਢਾ ਦੇ ਭਰਾ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਪਹਿਲਾਂ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾ ਲਿਆ ਸੀ। ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਪੰਨਾ 1077 'ਤੇ ਮਿਸਟਰ ਜਸਟਿਸ ਐਗਨੇਊ ਅਤੇ ਮਿਸਟਰ ਜਸਟਿਸ ਸ਼ਾਦੀ ਲਾਈ ਦੇ ਬੈਂਚ ਦੀਆਂ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਬਹੁਤ ਢੁਕਵੇਂ ਹਨ: -

“ਪਰ ਅਸੀਂ ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਮੁਸੱਮਤ ਪ੍ਰੇਮੀ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਅੱਧੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ ਕਿ 1902 ਵਿੱਚ ਅਰਜਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋਣ 'ਤੇ, ਉਹ ਅਤੇ ਮਿੱਤ ਸਿੰਘ ਦੋਵੇਂ ਵਾਰਸ ਸਨ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਆਪਣੇ ਮਤਰੇਏ ਪੁੱਤਰ ਵਿਰੁੱਧ ਆਪਣਾ ਹੱਕ ਜਤਾਉਣ ਦੀ ਭੁੱਲ ਉਸ ਨੂੰ ਰੋਕਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਹੁਣ ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਤੋਂ, ਅਰਜਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਜਮਾਂਦਰੂ, ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਦੋਂ ਸਾਨੂੰ

ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਮੁਕੱਦਮਾ 12 ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦਾ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਅਸੀਂ ਅਰਜਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੌਤ ਦੀ ਮਿਤੀ ਨੂੰ ਅਰਜਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੌਤ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਸਮਾਪਤੀ ਵਜੋਂ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ। ਸੀਮਾ।"

ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਪ੍ਰੇਮੀ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ, ਬਾਕੀ ਅੱਧੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਗੈਰ-ਉਚਿਤ ਸੀ ਅਰਜਨ ਸਿੰਘ, ਪਰ ਇਹ ਇਸ ਤੱਥ ਦੇ ਕਾਰਨ ਸੀ ਕਿ ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜ ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ ਕਿ ਉਹ ਵਿਧਵਾ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚ ਜਮਾਂਦਰੂ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਫਲ ਹੋਣ ਦਾ ਹੱਕ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਰੀਤ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੇਰੇ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਸਮੇਂ ਵਿਧਵਾਵਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਪਤੀਆਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਜਮਾਂਦਰੂ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਫਲ ਹੋਣ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦਾ ਟਕਰਾਅ ਮੌਜੂਦ ਸੀ। ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਪੰਨਾ 1078 'ਤੇ ਬੈਂਚ ਨੇ ਉਕਤ ਟਕਰਾਅ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦੇਖਿਆ: -

"ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਦੂਜੇ ਅੱਧ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਮਿੱਤ ਸਿੰਘ ਆਪਣੇ ਦਾਦਾ ਦੀ ਮੌਤ 'ਤੇ ਹੱਕਦਾਰ ਸੀ, ਮੁਦਈ ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਰੀਤ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਤਹਿਤ ਵਿਧਵਾ ਉਸ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਜਮਾਂ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਸਫਲ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਸਦਾ ਪਤੀ ਸਫਲ ਹੁੰਦਾ ਜੇ ਉਹ ਜਿਉਂਦਾ ਹੁੰਦਾ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਕਈ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਫੈਸਲੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੀ ਰੀਤ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਰਿਵਾਜ ਅਸਾਧਾਰਨ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਹੋਂਦ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ 'ਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਦਾਰੀ ਹੈ; (ਦੇਖੋ ਸਦਨ ਬਨਾਮ ਖੇਮੀ (1), ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਥਾਰਟੀਆਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਇਸ ਵਿੱਚ)। ਅਸੀਂ ਦੇਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਇਸ ਰਿਵਾਜ ਦੀ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਜਾਂ ਕਿਸਮ ਦਾ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਉਪਰੋਕਤ ਨਿਰੀਖਣਾਂ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਦਾ ਦਾਅਵਾ . ਇਸ ਅੱਧੇ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸਿਰਫ ਇਸ ਲਈ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਇੱਕ ਰਿਵਾਜ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹੀ ਸੀ ਜੋ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿੱਚ ਸੰਪੱਤੀ ਨਾਲ ਸਫਲ ਹੋਣ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਸੀ। ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਵਿਚ ਸਦਨ ਬਨਾਮ ਖੇਮੀ (1) , ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਥਾਰਟੀਆਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਕਿ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਨਕਾਰਦੇ ਹੋਏ। ਪ੍ਰੇਮੀ ਇਸ ਡੇਢ-ਅੱਧ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ, ਬੈਂਚ ਨੇ ਆਪਣੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਆਰਾਮ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਕਿ ਐਮ . ਪ੍ਰੇਮੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਹਿਲੇ ਪਤੀ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੁਬਾਰਾ ਵਿਆਹ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਸੰਪੱਤੀ ਦੇ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਗੁਆ ਦਿੱਤੇ ਸਨ। ਬੈਂਚ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ, ਜਮਾਂਦਰੂ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਫਲ ਹੋਣ ਦਾ ਹੱਕ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਪਿਛਲੇ ਕੇਸਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਵਿਧਵਾ 'ਤੇ ਜ਼ੁੰਮੇਵਾਰ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਰਿਵਾਜ ਅਨੁਸਾਰ ਜਮਾਂਦਰੂ ਉਤਰਾਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਹੱਕਦਾਰ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਕੇਸ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਲਈ ਸਿੱਖਿਅਤ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਿਚਾਰ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਿੱਧਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ . ਪ੍ਰੇਮੀ ਨੂੰ ਬੁੱਢਾ ਦੇ ਭਰਾ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਪਿਛਲੀ ਪੁਨਰ-ਵਿਆਹ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਬੁੱਢਾ ਦੀ ਵਿਧਵਾ ਵਜੋਂ ਅਰਜਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਵਿੱਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਅਤੇ ਬੈਂਚ ਦੀਆਂ ਇਹ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਕਿ ਇੱਕ ਵਿਧਵਾ ਆਪਣੇ ਪਹਿਲੇ ਪਤੀ ਦੇ ਭਰਾ ਨਾਲ ਦੁਬਾਰਾ ਵਿਆਹ ਕਰਾਉਣ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਨੁਕਸਾਨ ਨਹੀਂ ਗੁਆਉਂਦੀ। ਉਸ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਪਤੀ ਦੀ ਵਿਧਵਾ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਬਹੁਤ ਢੁਕਵੀਂ ਹੈ।

(ii) ਗਮਨ ਬਨਾਮ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਅਮਨ (1)।—ਇਸ ਕੇਸ ਦੀਆਂ ਧਿਰਾਂ ਹਿਸਾਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਮੁਹੰਮਦ ਕਿਸਾਨ (ਡੋਗਰ) ਸਨ। ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਹਿਲੇ ਪਤੀ ਸੰਮਾ, ਮੁਬਾਰਕ ਦੇ ਦਾਦਾ ਅਤੇ ਮੁਦਈ ਦੇ ਭਰਾ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਬਾਅਦ ਦੁਬਾਰਾ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾ ਲਿਆ।

ਅਜਨਬੀ, ਵਿਧਵਾ ਨੂੰ ਵਿਰਾਸਤ ਦੇ ਭਵਿੱਖ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਧਿਕਾਰ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਨਹੀਂ ਰੱਖੇਗੀ ਜਿਸਦੀ ਉਹ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋਵੇਗੀ, ਪਰ ਅਜਿਹੇ ਪੁਨਰ-ਵਿਆਹ ਲਈ।

ਇਹ ਪੈਰਾ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਲਈ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਿਚਾਰ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂ ਵਿਧਵਾ ਪੁਨਰ-ਵਿਆਹ ਐਕਟ (1856 ਦਾ XV) ਦੀ ਧਾਰਾ 5 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ। ਇੱਕ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਜਿੱਥੇ ਕੋਈ ਉਲਟ ਰਿਵਾਜ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਜਾਂ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਕਤ ਧਾਰਾ ਦੇ ਉਪਬੰਧ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕਰਨਗੇ ਅਤੇ ਉਪਰੋਕਤ ਪੈਰੇ 33 ਦਾ ਮਤਲਬ ਬਿਲਕੁਲ ਇਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਇੱਕ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਿਤ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਹਿੰਦੂ ਹਿੰਦੂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਅਤੇ ਮੁਹੰਮਦਨ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਬੇਸ਼ੱਕ ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰਿਵਾਜ ਦੀ ਹੱਦ ਦੀ ਹੱਦ ਤੱਕ, ਅਤੇ ਜਿੱਥੇ ਕੋਈ ਵੀ ਪਾਰਟੀ ਅਜਿਹੀ ਰੀਤ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਾਰਟੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਉਣ ਅਤੇ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਪਾਬੰਦ ਹੈ। ਇਸ ਨਿਯਮ ਨੂੰ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ ਉਜਾਗਰ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਸੁਪ੍ਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਾਰਡਸ਼ਿਪਸ ਦੁਆਰਾ ਮਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਜੀਉ (੧)। ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਪੰਨਾ 1048 ਦੂਜੇ ਕਾਲਮ 'ਤੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਾਰਡਸ਼ਿਪਾਂ ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ: -

“ਅਸੀਂ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਵੀ ਸਹੀ ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਕਿ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਉਸ ਨੂੰ ਸਫਲ ਹੋਣ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕੋਈ ਰਿਵਾਜ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ

ਨਹੀਂ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਹਿੰਦ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਮਿਲ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਧਿਰਾਂ ਸਿੱਖ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਉੱਤੇ ਹਿੰਦੂ ਕਾਨੂੰਨ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਹਿੰਦੂ ਲਾਅ ਆਫ਼ ਹੈਰੀਟੇਜ (ਸੋਧ) ਐਕਟ, 1929 ਤੋਂ, ਇੱਕ ਭੈਣ ਜਮਾਂਦਰੂਆਂ ਦੀ ਤਰਜੀਹ ਵਿੱਚ ਹਿੰਦੂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਵਾਰਸ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਐਕਟ ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਵੰਡ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੇ ਹਿੰਦੂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਮੁਦਈ ਵਿਚ ਕੋਈ ਦਾਅਵਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਰਿਵਾਜ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਇਹ * ਉਸ ਲਈ ਫੇਲ੍ਹ ਹੋਣ 'ਤੇ ਹਿੰਦੂ ਕਾਨੂੰਨ 'ਤੇ ਵਾਪਸ ਆਉਣ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਰਿਵਾਜ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰੋ.

ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਸੋਚਦੇ ਕਿ ਇਹ ਸਹੀ ਸਥਿਤੀ ਹੈ. ਪੰਜਾਬ ਲਾਅਜ਼ ਐਕਟ, 1872 ਦੀ ਧਾਰਾ 5, ਇਹ ਉਪਬੰਧ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਤਰਾਧਿਕਾਰ ਸੰਬੰਧੀ ਸਵਾਲਾਂ ਵਿੱਚ, ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਨਿਯਮ (ਏ) ਧਿਰਾਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਵੀ ਰਿਵਾਜ, (ਬੀ) ਧਿਰਾਂ ਦਾ ਨਿੱਜੀ ਕਾਨੂੰਨ ਹੋਵੇਗਾ, ਸਿਵਾਏ ਕਸਟਮ ਦੁਆਰਾ ਸੋਧਿਆ ਗਿਆ। ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨ। ਦਯਾ ਰਾਮ ਬਨਾਮ ਸੋਹੇਲ ਸਿੰਘ (1) ਦੇ ਫੁੱਲ ਬੈਂਚ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਰੋਬਰਟਸਨ, ਜੇ. ਨੇ ਪੰਨਾ 410 'ਤੇ ਕਿਹਾ:

“ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਮੈਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਲਈ ਕੋਈ ਵੀ ਧਿਰ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਨਿਯਮ ਵਜੋਂ 'ਰਿਵਾਜ' ਸਥਾਪਤ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਉਸ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਉਸ ਰਿਵਾਜ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਹ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਉਹ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਲਾਅਜ਼ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 5 ਦੀ ਧਾਰਾ (ਬੀ) ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਨਿਯਮ ਧਾਰਾ ਦੇ ਹੋਰ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਧਿਰਾਂ ਦਾ ਨਿੱਜੀ ਕਾਨੂੰਨ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨਿਰੀਖਣ ਨੂੰ ਅਬਦੁਲ ਹੁਸੈਨ ਖਾਨ ਬਨਾਮ ਬੀਬੀ ਸੋਨਾ ਡੇਰੋ (2) ਵਿੱਚ ਨਿਆਂਇਕ ਕਮੇਟੀ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ।

ਵਿੱਚ Mst. ਫਾਤਿਮਾ ਬੀਬੀ ਬਨਾਮ ਸ਼ਾਹ ਨਵਾਜ਼ (3), ਇੱਕ ਕੇਸ ਜਿਸ ਦਾ ਅਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮੁਦਈ ਭੈਣਾਂ ਨੂੰ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਇਲਾਇਮ ਨੂੰ ਰਿਵਾਜ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਨਾ ਕਿ ਪਰਸਨਲ ਲਾਅ 'ਤੇ ਮੋਹਾਮੀਦਾਨ ਕਾਨੂੰਨ, ਦੇ ਨਿੱਜੀ ਕਾਨੂੰਨ 'ਤੇ ਵਾਪਸ ਆਉਣ ਦੀ। ਪਾਰਟੀਆਂ, ਰਿਵਾਜ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿਣ 'ਤੇ, ਜਮਾਂਦਰੂਆਂ ਦੁਆਰਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਕੋਈ ਰਿਵਾਜ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇੱਥੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਹੋਰ ਅਥਾਰਟੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪਰਸਨਲ ਲਾਅ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪਾਸੇ ਕੋਈ ਰਿਵਾਜ ਸਥਾਪਤ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਸਹੀ ਨਜ਼ਰੀਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਅਸੀਂ ਸੋਚਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇਕਰ ਜਵਾਬਦਾਤਾ ਆਪਣੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਰਿਵਾਜ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ ਸੀ ਤਾਂ ਵੀ ਉਹ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਨਿੱਜੀ ਕਾਨੂੰਨ, ਅਰਥਾਤ, ਹਿੰਦੂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਸਫਲ ਹੋਣ ਦੀ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ।

ਇਹੀ ਵਿਚਾਰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੁੱਲ ਬੈਂਚ ਨੇ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸ. ਸਵੈਖੀ ਬਨਾਮ ਬਰਿਆਮ ਸਿੰਘ (1), ਭੂਓ, ਜੇ 7 'ਜਿਸ ਨੇ ਉਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਮੁੱਖ ਫੈਸਲਾ ਲਿਖਿਆ ਸੀ, ਨੇ ਕੁਝ ਪ੍ਰਸਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਿਤ ਪਾਇਆ, ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਪੈਰਾ 24 ਉਪ-ਪੈਰਾ 5 ਵਿੱਚ ਉਸ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕੀਤਾ: - " ਕਿ ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕੇਸ 'ਤੇ ਕੋਈ ਨਿਯਮ ਜਾਂ ਕਸਟਮ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਤਾਂ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਨਿੱਜੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਕੇਸ ਨੇ ਹਿੰਦੂ ਵਿਧਵਾ ਪੁਨਰ-ਵਿਆਹ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 5 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਨਾ ਤਾਂ ਕੋਈ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਵਿਧਵਾ ਪੁਨਰ-ਵਿਆਹ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 5 ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਿੰਦੂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਨਿਯਮ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤ੍ਰਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਵਰਤਮਾਨ ਵਿੱਚ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ

ਵਿਵਾਦ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਇਸ ਨਿਯਮ ਨੂੰ ਰੱਤੀਗਨ ਦੁਆਰਾ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਆਮ ਰਿਵਾਜ ਵਜੋਂ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਕਿਤਾਬ ਦੇ ਪੈਰਾ 33 ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗੋਸਾਈਂ ਜੇ * ਲਈ ਇੱਕ ਰਿਵਾਜ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਵਿਧਵਾ ਦਾ ਪੁਨਰ-ਵਿਆਹ ਜ਼ਬਤ ਕਰਨ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਉਸ ਦੇ ਭਵਿੱਖ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਬਾਰੇ।

ਉਪਰੋਕਤ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹੁਕਮਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਵਿਧਵਾ, ਜੋ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿੱਚ ਜਮਾਂਦਰੂ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਫਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਸਿਰਫ ਆਪਣੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਪਤੀ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ ਵਜੋਂ ਅਜਿਹਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਚਲਤ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਦੇ ਨਿਯਮ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ। ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਨੂੰ ਜੋ ਵੀ ਜਾਇਦਾਦ ਮਿਲਦੀ ਹੈ, ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੇ ਪਤੀ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਇੱਕ ਹਿੱਸਾ ਅਤੇ ਪਾਰਸਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਦੀ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸਦਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਅਰਥ ਇਹ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਵਿਧਵਾ ਆਪਣੇ ਪਹਿਲੇ ਪਤੀ ਦੇ ਭਰਾ ਨਾਲ ਦੁਬਾਰਾ ਵਿਆਹ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਇਸ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਹੱਕਦਾਰ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਕਿ ਉਕਤ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨੂੰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਵਿਧਵਾ ਅਸਮਰੱਥ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕੋਈ ਵੀ ਵਾਧਾ ਕਰਨਾ। ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਕਸਟਮ ਨੂੰ ਸਮਾਨਤਾ ਦੁਆਰਾ ਨਹੀਂ ਵਧਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਤਰਕਪੂਰਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਜਾਣਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਕੀ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰੀਤ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਹੈ, ਇਹ ਮੰਨਣਾ ਪਏਗਾ ਕਿ ਉਕਤ ਰੀਤ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਕਿਸੇ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਅਜਿਹਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਮੰਨਣਾ ਅਸੰਗਤ, ਅਸੰਗਤ ਅਤੇ ਮਨਮਾਨੀ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਇੱਕ ਵਿਧਵਾ, ਜਿਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਹਿਲੇ ਪਤੀ ਦੇ ਭਰਾ ਨਾਲ ਦੁਬਾਰਾ ਵਿਆਹ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ, ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਹਿਲੇ ਪਤੀ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ

ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਉਸ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਵਿਚ ਹਸ਼ਮਤ ਅਲੀ ਬਨਾਮ ਮਿ. ਨਸੀਬੁਨ-ਨਿਸਾ (1), ਪ੍ਰਿਵੀ ਕੌਂਸਲ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਾਰਡਸ਼ਿਪਸ ਕੋਲ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਭਰਾ ਦੀ ਧੀ ਨੂੰ ਸੰਪੱਤੀ ਉਤਰਾਧਿਕਾਰ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਸੀ। ਉਸ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਲਈ ਕੋਈ ਸਿੱਧਾ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਪਰ ਅਜਿਹੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਸਨ ਜਿੱਥੇ ਇੱਕ ਚਾਚੇ ਦੀ ਧੀ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਪਿਤਾ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ ਵਜੋਂ ਸਫਲ ਹੋਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਿਵੀ ਕੌਂਸਲ ਦੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਲਾਰਡਸ਼ਿਪਾਂ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਆਖਰੀ ਪੈਰੇ ਵਿੱਚ ਹੇਠਾਂ ਦਰਸਾਇਆ : -

"ਪਰ ਫਿਰ ਇਹ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਉਦਾਹਰਣ ਕਿਸੇ ਭਰਾ ਦੀ ਧੀ ਦੁਆਰਾ ਅਸਲ ਉਤਰਾਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ, ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਕੇਸ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਵਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਰੀਤ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਹੈ। ਪਰ, ਜੇਕਰ ਅਜਿਹਾ ਨਿਯਮ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੇ ਚਾਚੇ ਦੀ ਧੀ ਨੂੰ ਵਿਰਾਸਤ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਇੱਕ ਭਰਾ ਦੀ ਧੀ ਤੋਂ ਉਹੀ ਹੱਕ ਖੋਹਣਾ ਅਸਾਧਾਰਨ ਅਤੇ ਮਨਮਾਨੀ ਹੋਵੇਗਾ, ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭੂਤਾ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸਹੀ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਨਸੀਬ-ਉਨ-ਨਿਸਾ ਦਾ ਪੱਖ।"

ਉਪਰੋਕਤ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਪ੍ਰਿਵੀ ਕੌਂਸਲ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭੂਤਾ ਦੇ ਨਿਰੀਖਣ ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕੀ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰਿਵਾਜ ਮੌਜੂਦ ਹੈ ਜਾਂ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਸ ਤੱਥ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰਿਵਾਜ ਨੂੰ ਕੁਝ ਤਰਕਸੰਗਤ ਆਧਾਰ ਮਿਲਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਤੱਥ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਵਿਧਵਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਹਿਲੇ ਪਤੀ ਦੇ ਭਰਾ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਪੁਨਰ-ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜੋ ਕੁਝ ਕਾਇਮ ਰੱਖਿਆ, ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਵਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਮਿਲੀ ਜਾਇਦਾਦ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ ਜੋ

ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਧਵਾ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਕੁਦਰਤੀ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਕਿ ਉਹ ਉਕਤ ਸੰਪੱਤੀ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਕਰਨ ਦੀ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿਧਵਾ ਕੋਲ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਆਪਣੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਪਤੀ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਵਜੋਂ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚ ਜਮਾਂਦਰੂ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਫਲ ਹੋਣ ਦੀ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ।

ਉੱਪਰ ਦਿੱਤੇ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ, ਮੈਂ ਪੂਰੇ ਬੈਂਚ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਸਵਾਲ ਦਾ ਹਾਂ-ਪੱਖੀ ਜਵਾਬ ਦੇਵਾਂਗਾ ਅਤੇ ਇਹ ਮੰਨਾਂਗਾ ਕਿ ਉਤਰਾਧਿਕਾਰ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਥਾ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਜਾਣਾ ਗੋਗਈਆਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਵਿਧਵਾ ਆਪਣੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਪਤੀ ਦੇ ਭਰਾ ਨਾਲ ਦੁਬਾਰਾ ਵਿਆਹ ਕਰਾਉਣ ਵਾਲੀ ਉਤਰਾਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਹੱਕਦਾਰ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਪਰਿਵਾਰ.

ਕਪੂਰ., ਜੇ.—ਮੈਂ ਗੋਸਾਈਂ ਜੇ. ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ, ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੈਨੂੰ ਦੁਹਰਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਮੈਂ ਪੂਰੇ ਬੈਂਚ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਸਵਾਲ ਦਾ ਹਾਂ ਵਿਚ ਜਵਾਬ ਦੇਵਾਂਗਾ। ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਰਾਏ ਫੁੱਲ ਬੈਂਚ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਬਹੁਮਤ ਦੁਆਰਾ ਹਾਂ ਵਿਚ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਪੀਲਾਂ ਨੂੰ ਅੰਤਿਮ ਫੈਸਲੇ ਲਈ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਅੱਗੇ ਕਿਵੇਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

ਨੋਟ

ਡਿਸਕਲੇਮਰ- ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਿਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ, ਨਿਆ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।